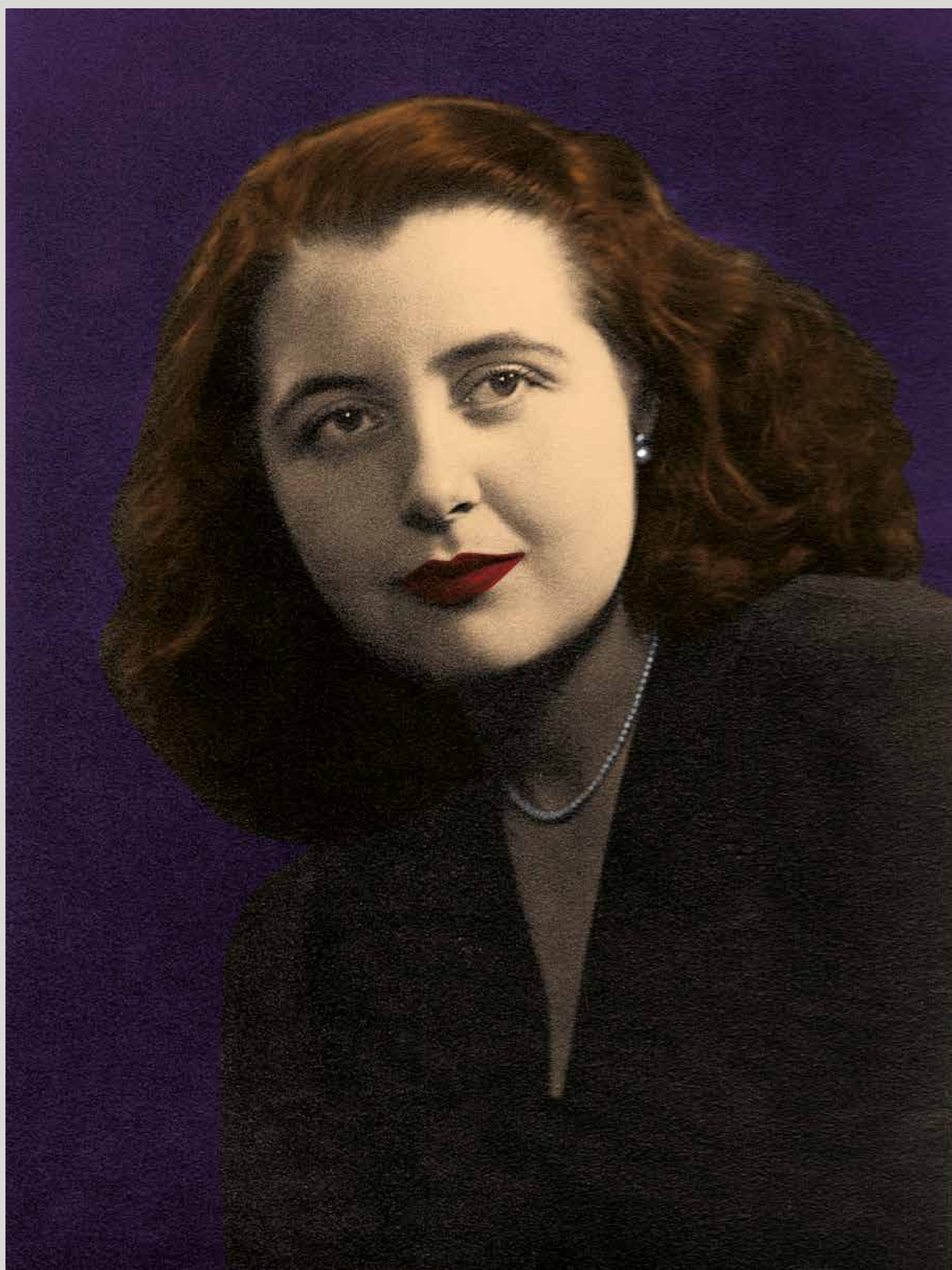

CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS

«Des de les fronteres del silenci»

Carmelina Sánchez-Cutillas. Anys quaranta

Carmelina Sánchez-Cutillas (Madrid, 1927? – València, 2009) és una escriptora del tot singular en el marc de les lletres valencianes contemporànies. Neta per via materna de l'historiador i folklorista alteà Francisc Martínez i Martínez —de qui va fer la biografia *Francisco Martínez Martínez, un humanista alteano (1866-1946)* (1974)—, també ella va publicar estudis sobre història i literatura medieval, com ara *Don Jaime el Conquistador en Alicante* (1957), *Lletres closes de Pere el Cerimoniós endreçades al Consell de València* (1967), *La Fàbrica Vella, dita de Murs i Valls* (1970) o *Jaume Gassull, poeta satíric valencià del segle xv* (1971).

En el terreny literari va rebre el conreu de la poesia, amb volums com *Un món rebel* (1964), *Conjugació en primera persona* (1969), *Els jeroglífics i la pedra de Rosetta* (1976) i *Llibre d'Amic e Amada* (1980). En prosa creativa va publicar *El llamp i la sageta dels records* (1979) i *A la reverent e honrada sor Francina de Bellpuig, monja professa al convent de la Puritat e cara cosina nostra* (1981). També és autora d'importants treballs fins ara inèdits, com els poemaris *Joiosa guarda* i *De la cendra i la flama* o l'assaig *Violant d'Hongria*. Tanmateix, Carmelina Sánchez-Cutillas ha estat coneguda i reconeguda, sobretot, com a autora de *Matèria de Bretanya* (1976): una de les creacions més delitoses, delicades i sorprenents del panorama literari valencià del segle xx.

Ençà i enllà de l'obra publicada, Carmelina Sánchez-Cutillas és una personalitat incommensurable. Sens dubte, la gran escriptora valenciana del segle xx. La seua veu, enamorada de la vida, del coneixement i de les paraules, va temptejar —«des de les fronteres del silenci»— una triple rebel·lió justa i necessària: contra la submissió lingüística, contra el totalitarisme ideològic i contra totes les intricades i fossilitzades formes de la discriminació per raó de gènere.

Comissió Carmelina Sánchez-Cutillas. Escriptora de l'Any 2020: M. Isabel Guardiola Savall, Verònica Cantó Doménech, Immaculada Cerdà Sanchis i Tudi Torró Ferrero

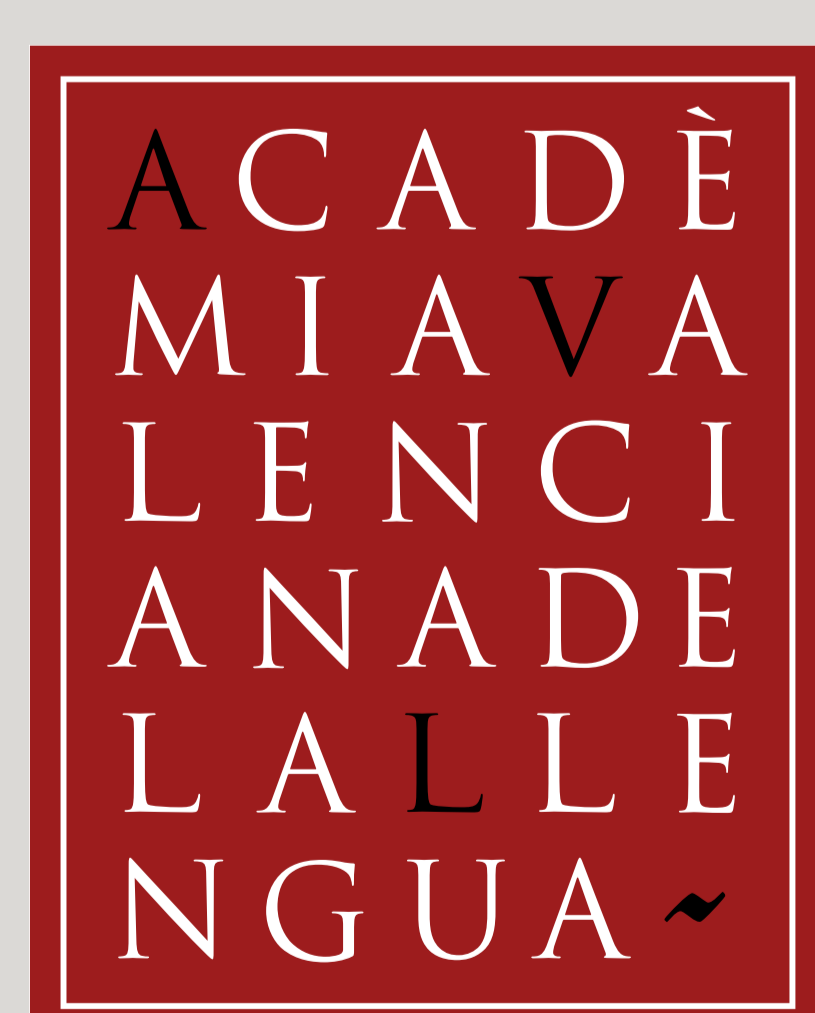
Comissaris externs: Joan Borja Sanz i M. Àngels Francés Díez

Disseny gràfic: Espirelius

Fotògraf: Antonio Pradas Montoya

Agraïment: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu
Família de Carmelina Sánchez-Cutillas

Organitza: Acadèmia Valenciana de la Llengua

à
Carmelina
Sánchez-Cutillas
Escriptora de l'any 2020

HISTORIADORA

«Sé una mica d'història i de literatura medievals, però açò deu ésser perquè em trobe més identificada amb aqueixa època que no pas amb aquesta, de la qual estic dramàticament desarrelada.»

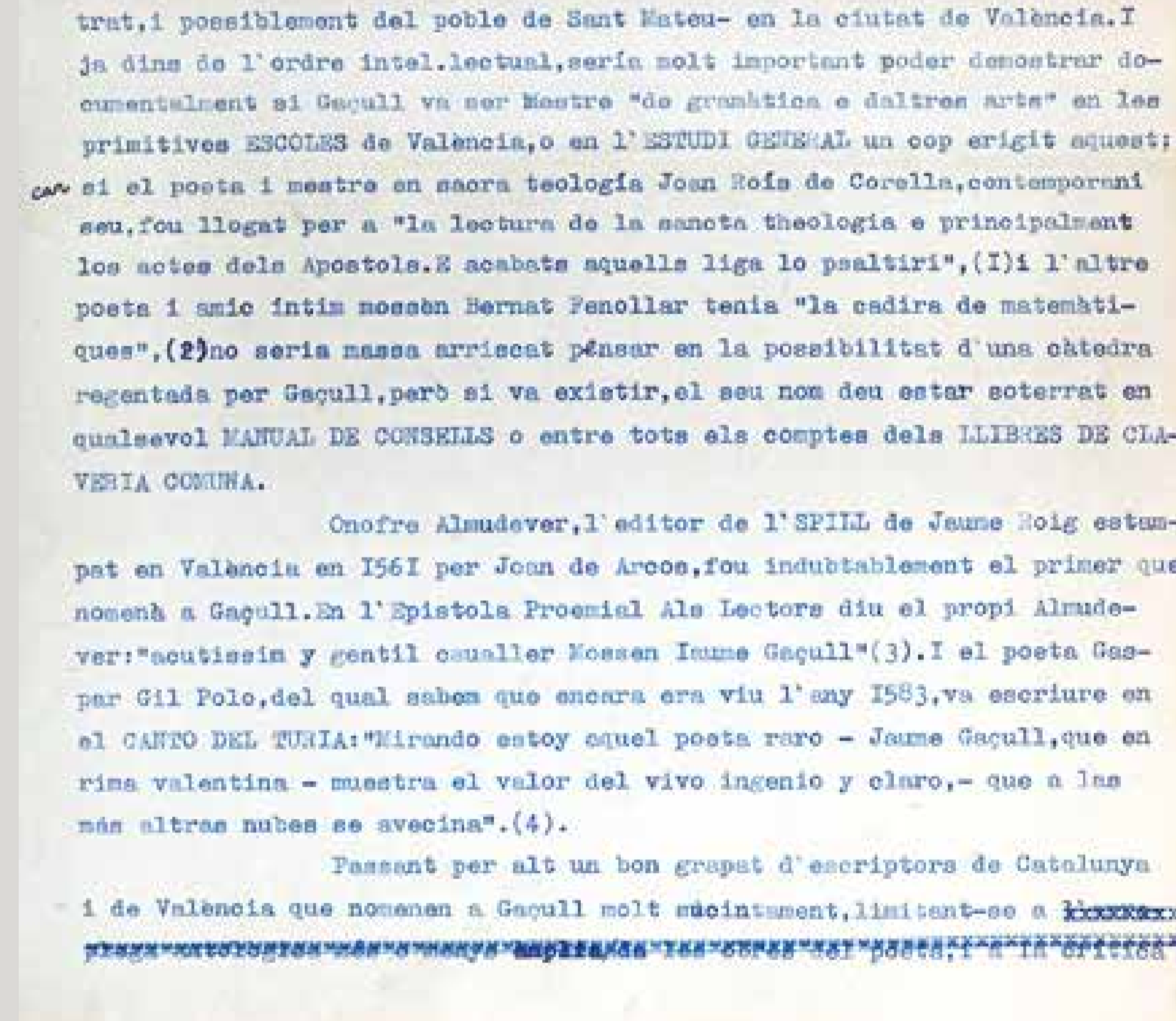
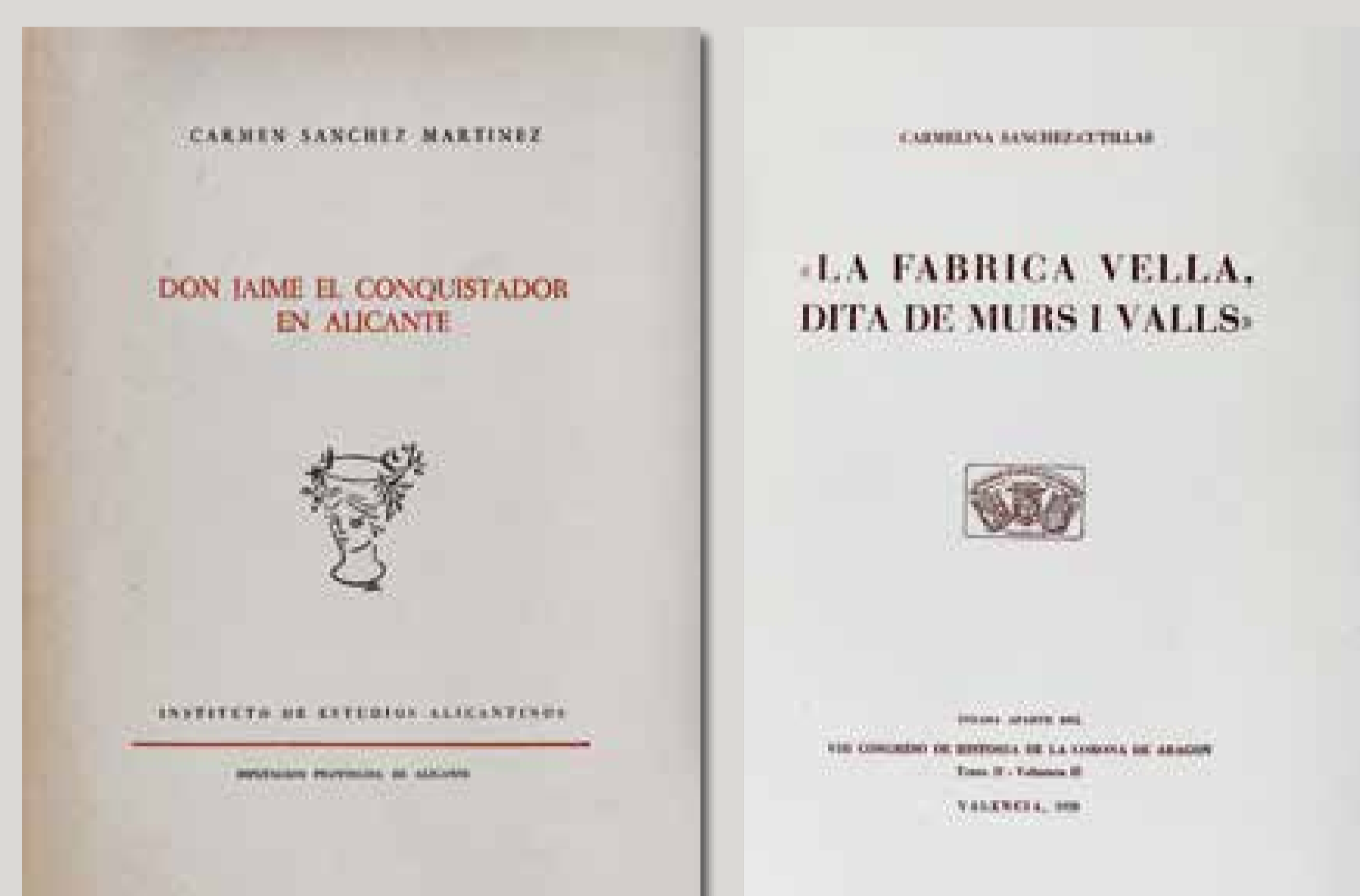
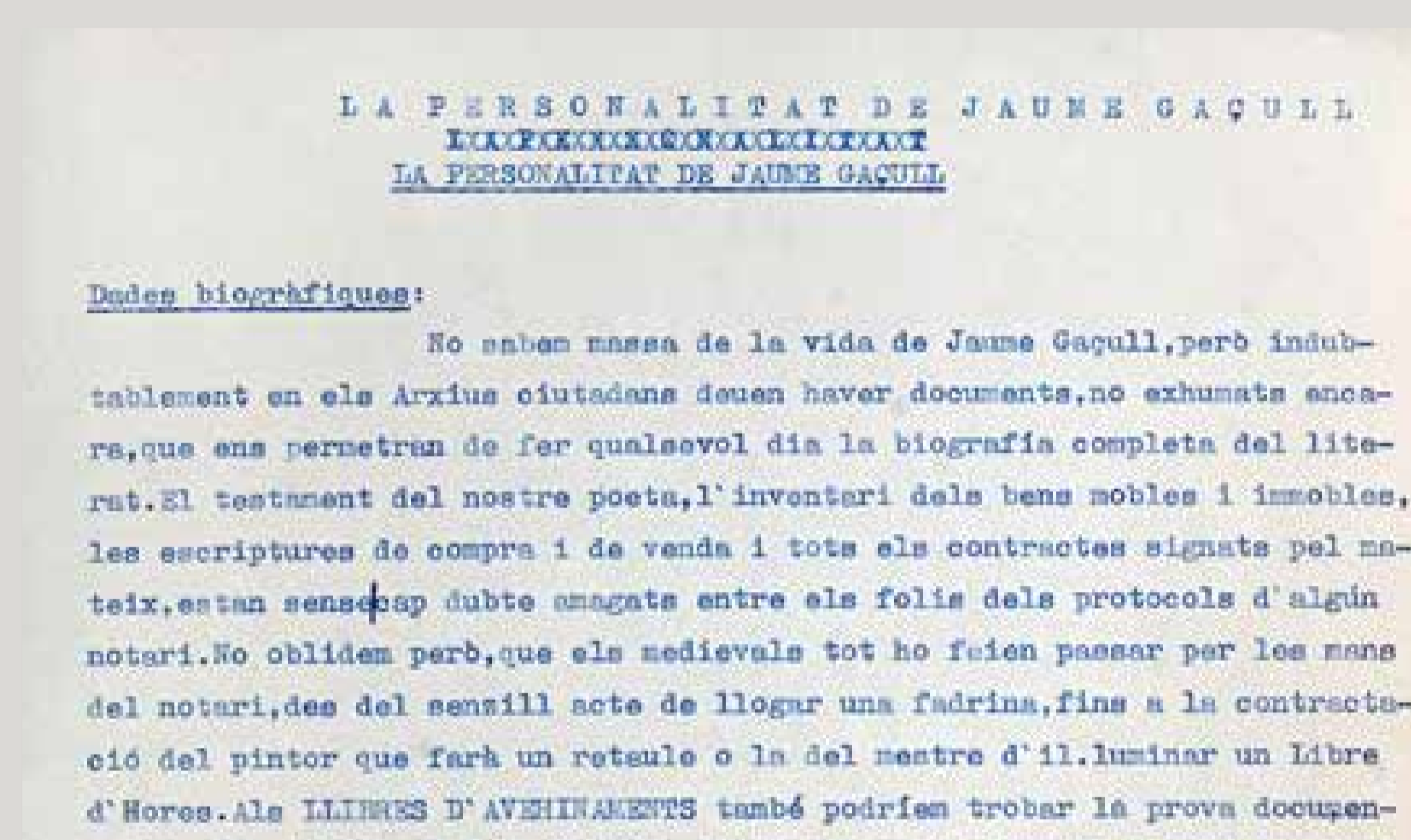
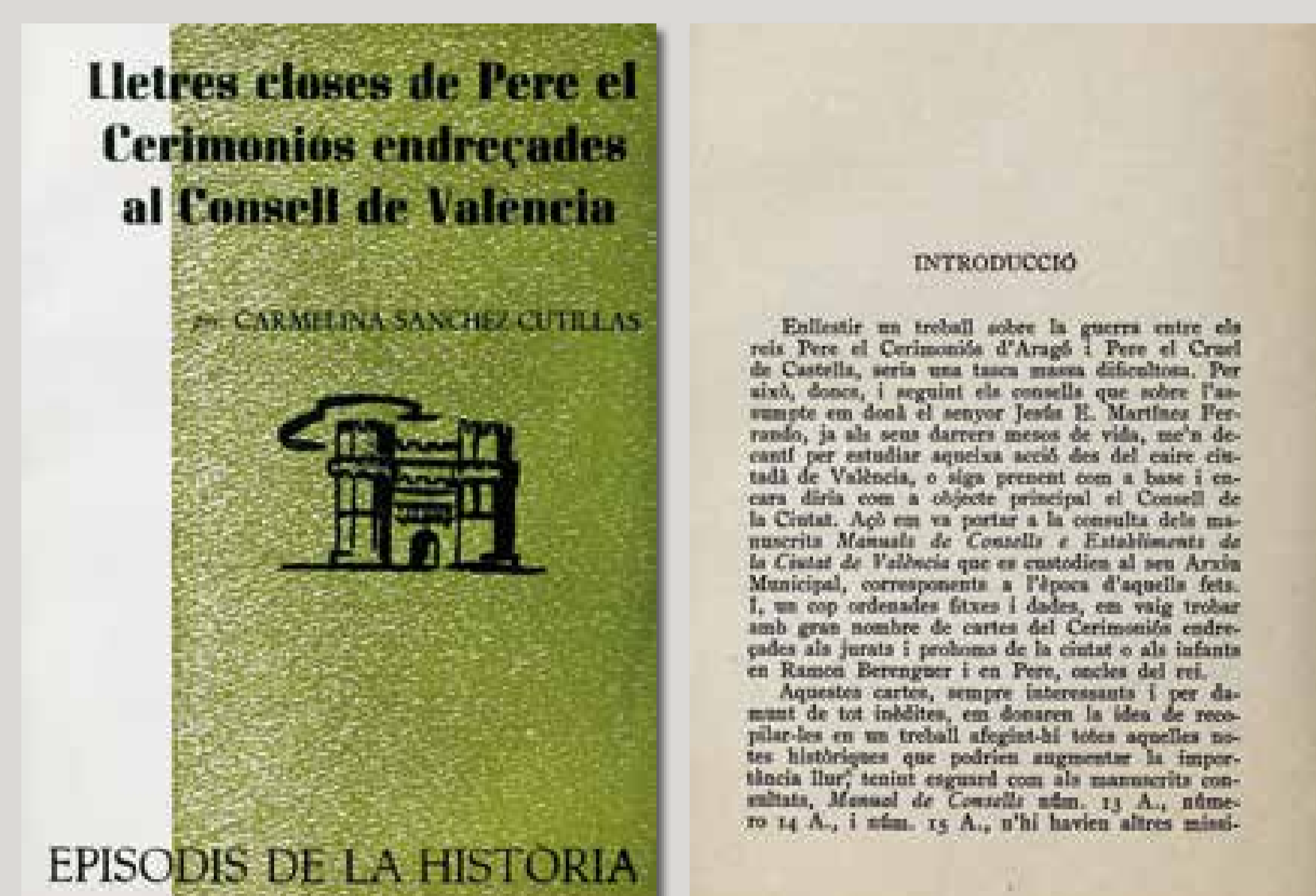
Carmelina Sánchez-Cutillas, semblança autobiogràfica

L'obra d'investigació de Carmelina Sánchez-Cutillas denota la seua sòlida formació com a historiadora i una insadollable curiositat pel coneixement del passat de la Corona d'Aragó, temàtica que va estudiar i divulgar a través de publicacions i ponències en diferents congressos científics internacionals. Fruit de les seues investigacions en l'àmbit històric són els treballs *Don Jaime el Conquistador en Alicante* (1957), que va guanyar el premi dels IV Jocs Florals de València, i *Lletres closes de Pere*

el Cerimoniós endreçades al Consell de València (1967), entre molts altres.

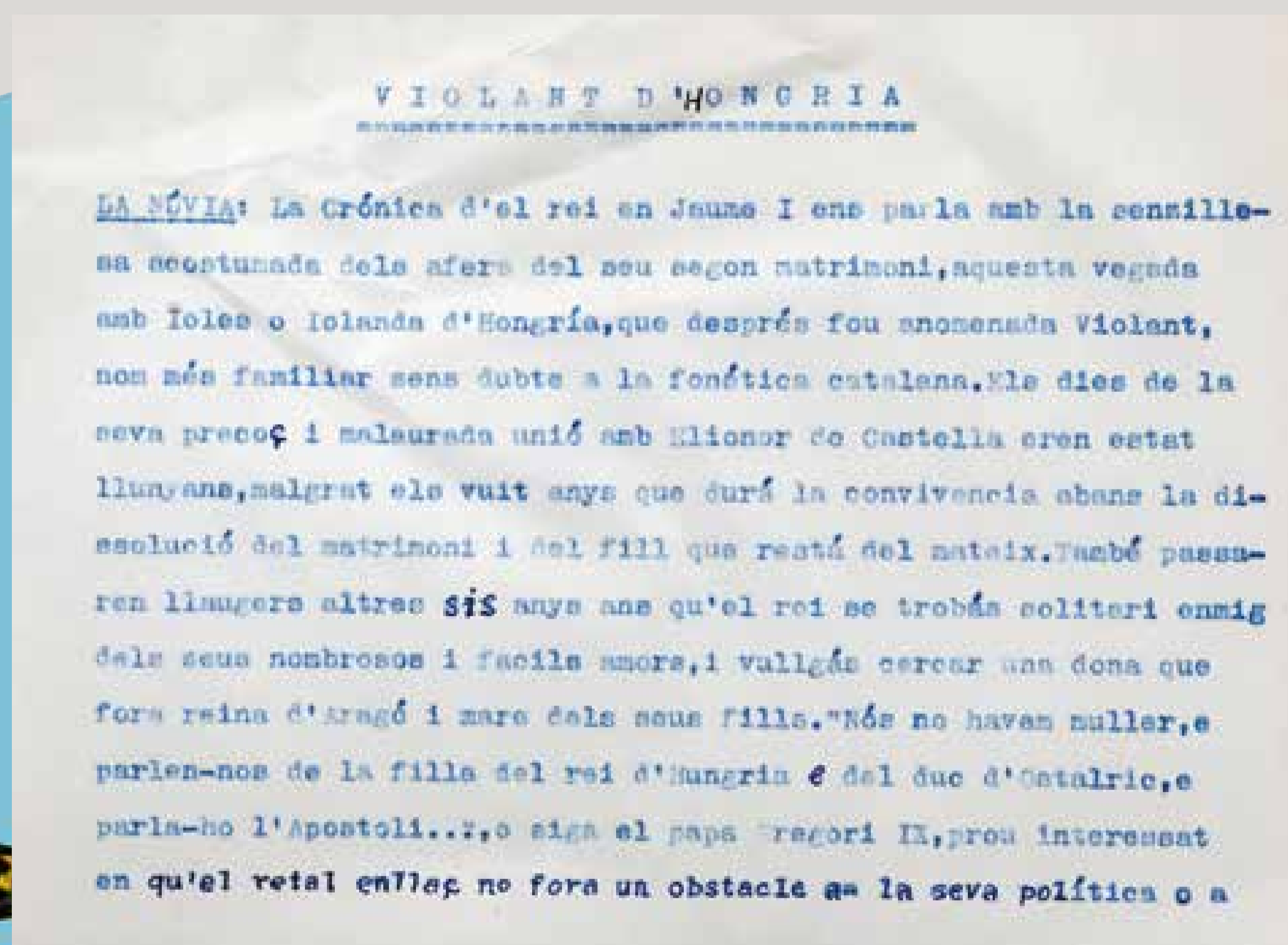
També col·laborarà en la premsa de l'època (*Valencia Cultural*, suplement *Valencia* del diari *Levante*, *L'Altar del Mercat*, *L'Altar de Ruzafa*), amb articles de divulgació de temàtica històrica i, en especial, amb una sèrie de semblances de figures històriques femenines que responen al seu interès per la història de les dones.

El seu amor per la literatura i per la història del poble valencià es connecten, a més, en els estudis, sovint inèdits, sobre la poesia satírica medieval (Jaume Gassull i Bernat Fenollar), Bonifaci Ferrer i la Bíblia Valenciana, Violant d'Hongria, sant Vicent Ferrer, Joan Timoneda, Joanot Martorell («Remembrança de Tirant lo Blanch», *Levante*, 1969, premiada per l'Ateneu Mercantil de València), etc.

«Sovint ens preguntem com era la princesa Violant ans d'aplegar al nostre regne; desitgem transcórrer el vel de boirassa que cobreix la seua ninesa, la seua minyonia. Però... sols podem imaginar-lo.»

Violant d'Hongria (mecanoscrit inèdit)

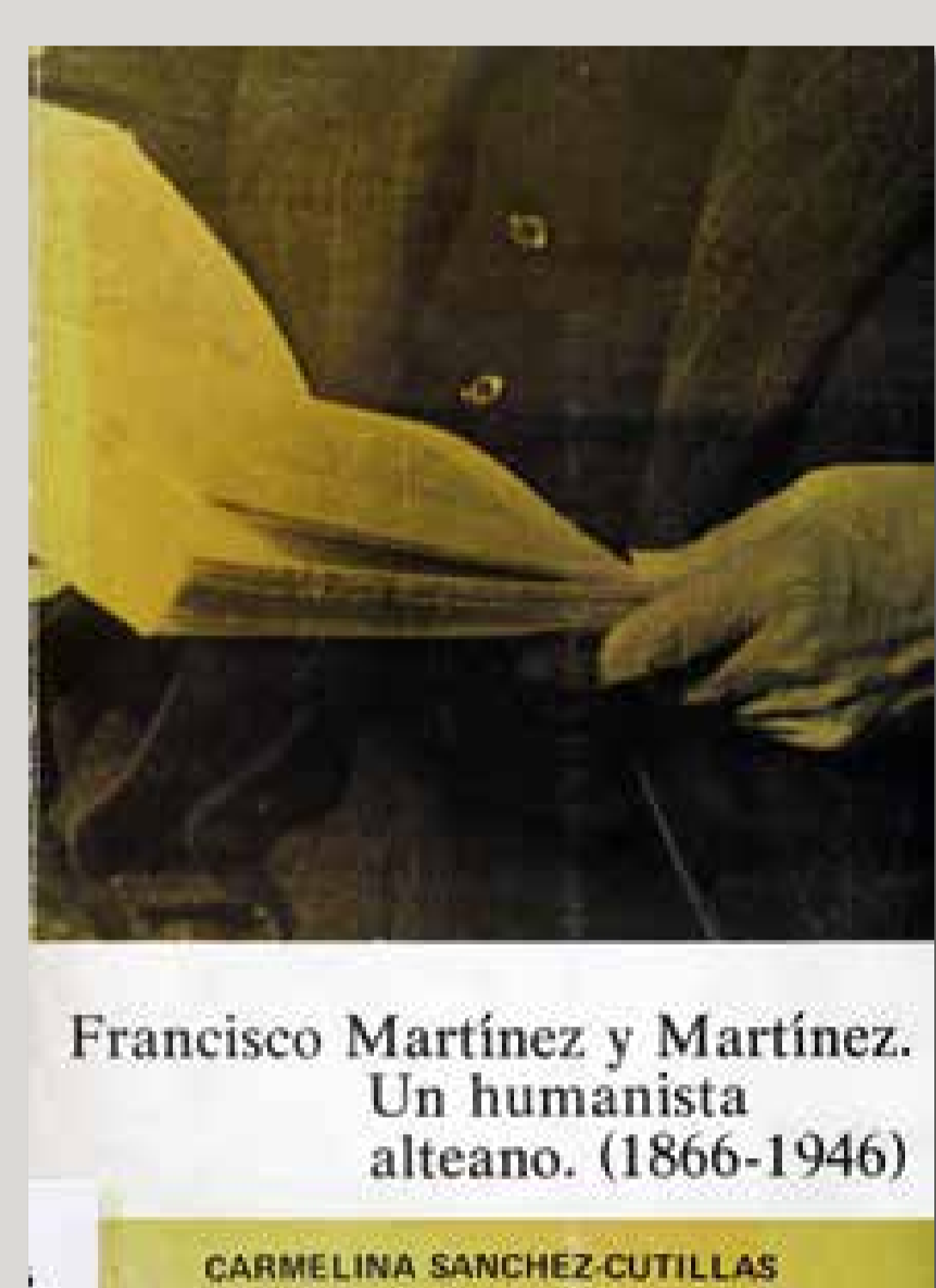

DONA DEL POBLE

«I les meues mans guarden encara olors de xeixa i de verema, i estan colrades per tots els vents de la terra, perquè soc una dona del poble i aquesta és la meua confessió.»

«Aquesta és la meua confessió»,
Conjugació en primera persona

La influència de l'avi de Carmelina Sánchez-Cutillas, Francesc Martínez i Martínez, conegut folklorista i recopilador de literatura popular valenciana, determina segurament un altre viarany d'interés de l'autora com a investigadora: el que recorre els camins del costumisme valencià. En eixe sentit, li va dedicar la biografia *Francisco Martínez y Martínez. Un humanista alitano (1866-1946)* (1974); va fer la introducció del llibre de Martínez *Coses típiques de la Marina, la meua comarca* (1970), l'inèdit *Devociones y tradiciones marianas en pueblos de la provincia de Alicante* i la col·lecció de nadaletes que escrivia cada any:

Als carrers, llums i crits i bprumballa...
castanyes torrades... un punt de fredor...
I el Cagonet, des del bressol de palla,
voldria omplir de caliu els nostres cors,
perquè un altre Nadal ara devalla,
poquet a poquet, sobre l'enyor de tots.

Nadaleta amanida per Carmelina, per a l'any del _enyor
de Mil i noucents i noranta quatre.

Ninots de l'enyor

Enquany, Sanmartí ha estat més matiner que mai. Era la segona quinzena de gener quan em va demanar una quartilla per al PENSAT I FET; eixa quartilla que cvoaté la té feta en un moment. Aturat a casa seua per una lleu malaltia, es veu que va voler aprofitar els dies inactius lliant-nos l'ham de la col·laboració amb l'esquidre de l'Amistat. Sanmartí enquany m'havia designat el tema: «Vosté façta un quet com sobre els ninots.» I ara, però, ho intentaré.

Jo veig els ninots com si foren diaca de cura, com si el cartó i la cera i les deballes amb les quals han estat fets presigueren vida al llarg de tres dies màgics; i per contra, faig dels meus records, de totes aquelles persones que em voltaven quan era petita, un estol de ninots de palla i serradurs. Així, l'enyor d'ahir i la joia d'avui es barrejen al meu cor, i voldria donar-los moviment a tots i que em parlaren.

Recorde a Pep *El Blanquer*, un home gran i sofert que emblanquinava totes les cuines del veïnat i a l'encansa era bonber. Una vegada a l'any em portava a casa el Sant Buit, un «canto Cristo» més negre que un fimeral, que a mi em donava molta por. Pep *El Blanquer* collava els xiquets. I la nit de la crema de les falles feia guàrdia al cantó del carrer de la Xeresa amb el seu casc daurat, perquè ja he dit més amunt que era bonber. I aleshores, a nosaltres ens semblava un diu Martí immens i magnífic.

La dida Roseta era vella i gruixuda i de jove

CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS

Col·laborarà, a més, amb entitats destacades en l'àmbit de la cultura popular, com ara fa el llibre de la Falla Na Jornada de 1968, escriu en *Pensat i Fet*, i té publicacions relacionades amb el retrat de la seua València, en la revista *Assumpta* (on era la responsable de les seccions «València històrica y monumental» i «Recorrido sentimental por las viejas calles de Valencia»).

MAGUEU ELS PATOS, QUE VE TRONÀ.....

A la ciutat, com a l'horta,
es crien alguns pomells
que no son "de mata morta".
Per això, no és desgavell
veure de nit a la porta
de la barraoa, al So Pep.

Té una branca en la ma
i vigila amb diligència,
car diuen que ve tronà
o que ve gent de València,
i ell sols guarda el dret romà...
"molta llenya i prou decència".

Però, amb aquestes fadrines
que miren cap al carrer
com si foren dos beguines,
l'home ja no sap què fer,
puix que li han eixit més fines
que eixe ventet de Gener.

Pel cantó, uns trobadors,
-trobadors... per la troballa,
que ells de cant, ni un "si bemoll",
i semblen més bé morralla-.
Com dia abans: pel cantó
venen dos ninots de falla.
I un ~~de temps adient~~
I ~~quà l'ocasió és avinent~~
al bancal i a l'alqueria
la fruita s'està fonent:
tomàques... naps... xerevia...
o... bledes, tot ~~en un temps~~ d'aliment.
Lo qual és gran llepolia.

!Quina temptació, si En Pep
deixa la branca al costat
o s'adorn, censat i sec!
Per no vore la tronà

SANMARTÍ I ELS BONS OFICIS

Amb les falles passa el mateix que amb Sant Vicent: tot està dit i sabut i esgotat. Per això, doncs, Sanmartí, que coneix la dificultat que representa la nostra petita col·laboració en el PENSAT I FET, cascuna vegada ens la demana més prompte, com enguany, que per Nadal ja ens va fer l'encàrrec tímida i humil, com qui prega:

Doneu-me l'argulando, si me l'heu de dar,
que la nit és curta, i mon ham d'ancar,
al peu de la serra a fer el sopar,
pebreretes coentes, tros de bacallar.

Des d'aquest punt i hora l'activitat de Sanmartí augmenta, i mal podem trobar-ho a la botiga seua perquè trepitja els carrers (la glòria viva dels carrers li sembla a d'ell) amunt i avall

llogant quartilles com si fóra l'Afermamosos, aquell personatge medieval el qual de bon matí llogava els treballadors a les places de les ciutats i dels pobles del Regne de València.

Sanmartí de vegades també és com el Pare d'Orfens (altre ofici creat abans d'allò dels maulets i els botiflers) i per ajudar tothom es fica en bons bullits. Però ho fa de manera que cregam que l'agraït ha d'ésser ell, inclús com ara que l'he fet aquesta quartilla per a les falles sense parlar gens ni miqueta de les falles.

Siga com siga, Sanmartí sempre paga amb poesia, i en un obrir i tancar d'ulls l'ompli de versos un foli sencer. Versos amb gust de canyamel i de pomes de la tardor ensucrades.

CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS

al vius els ocells, i les julles i
marides, ballant pels carrers, i
- si sempre fo Nadal... ara ara...
Pilotes de Teba, caballes i
de cartró, les mares que pasten i
coques amb llardons, i la lluna i
clara rient-se de tots. Ai,
si sempre fo Nadal... ara ara...!

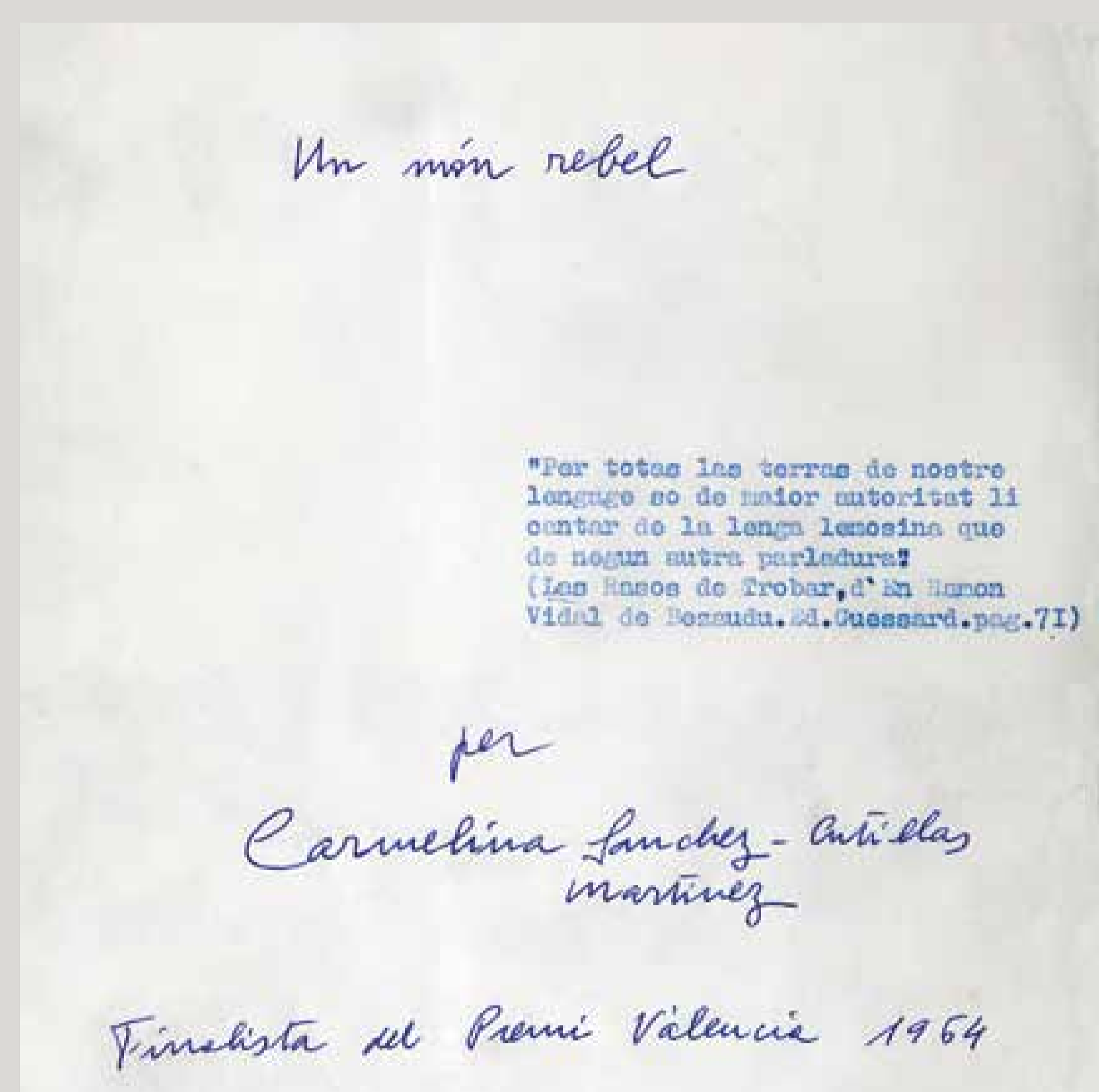
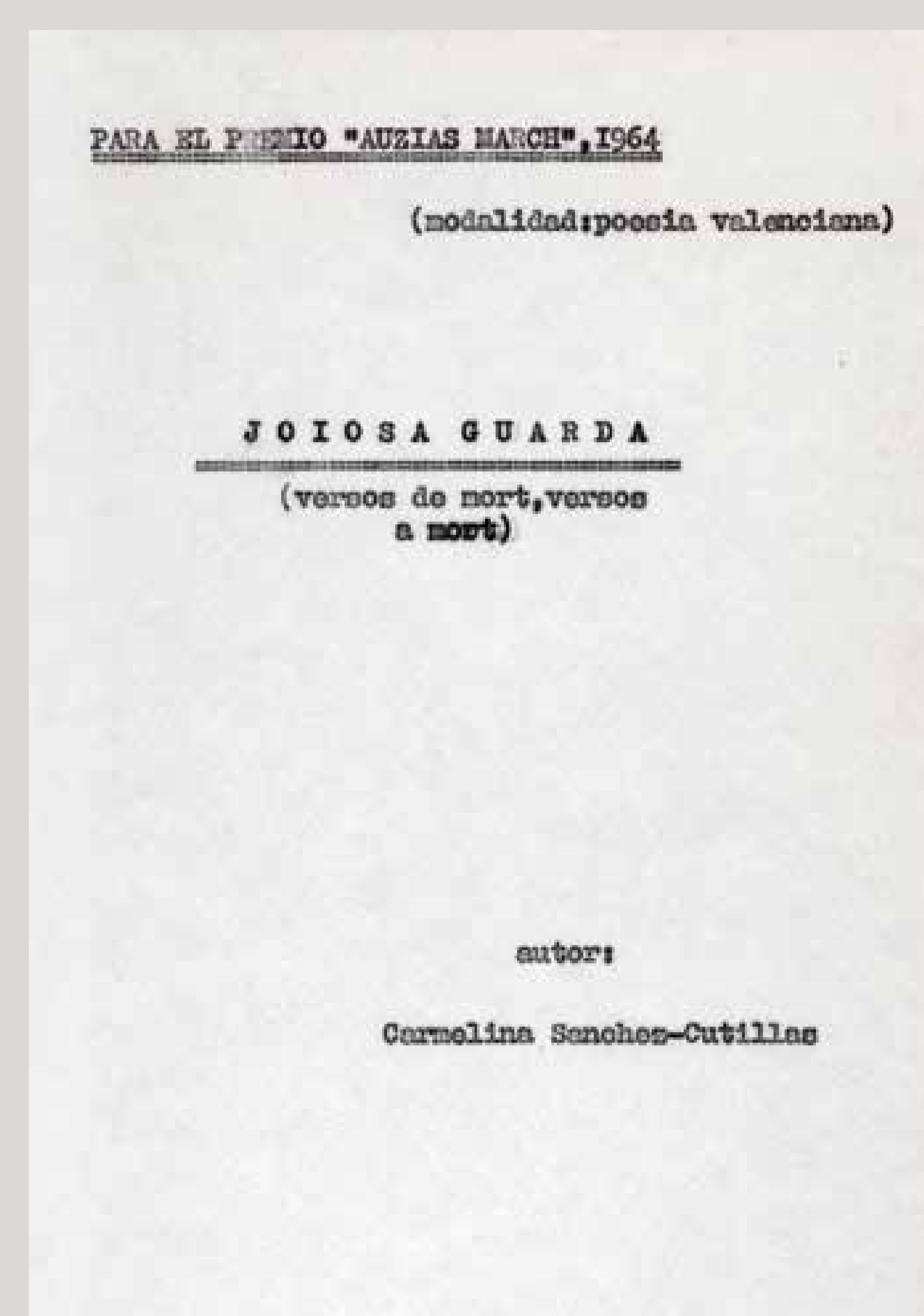
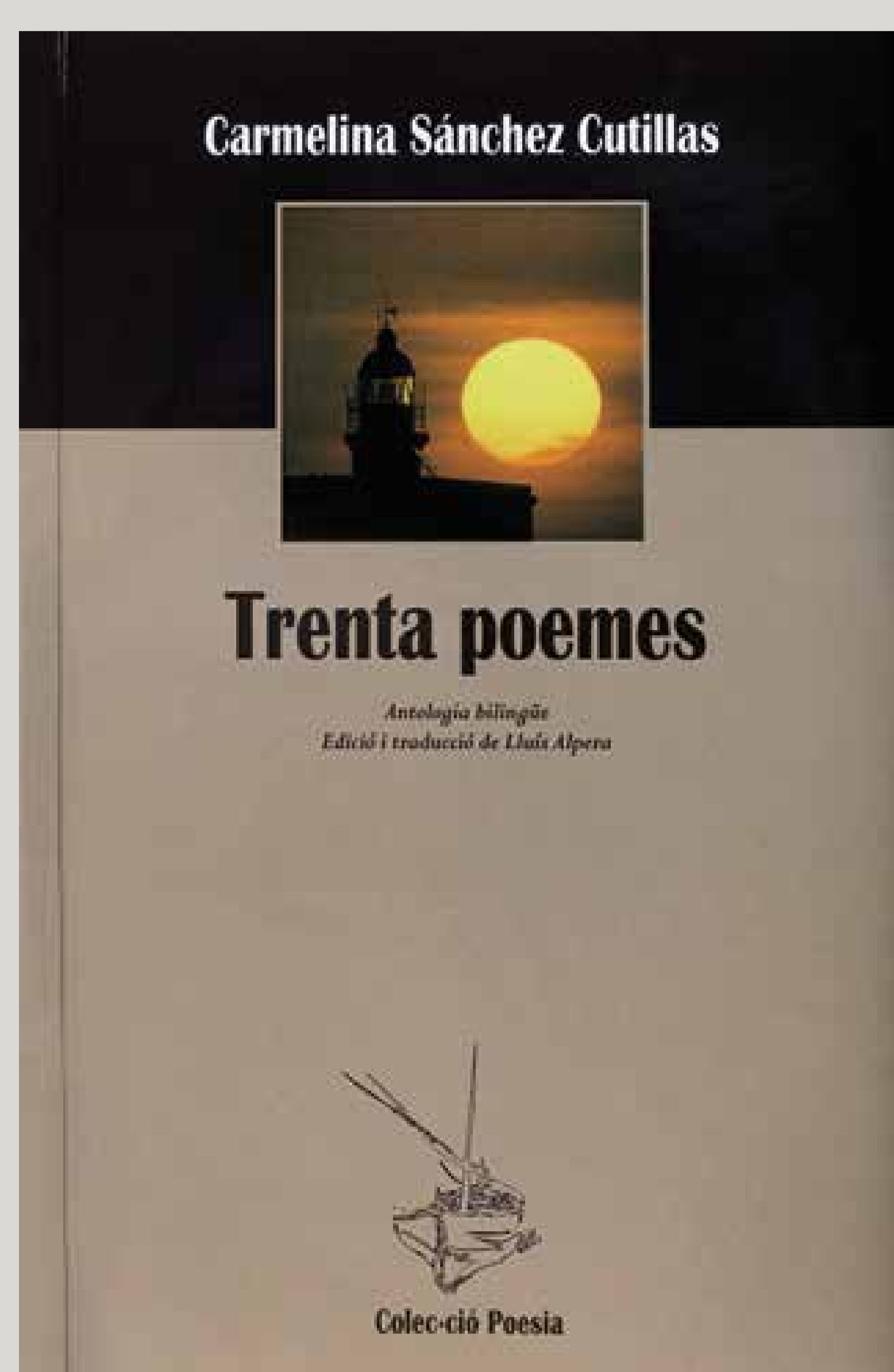
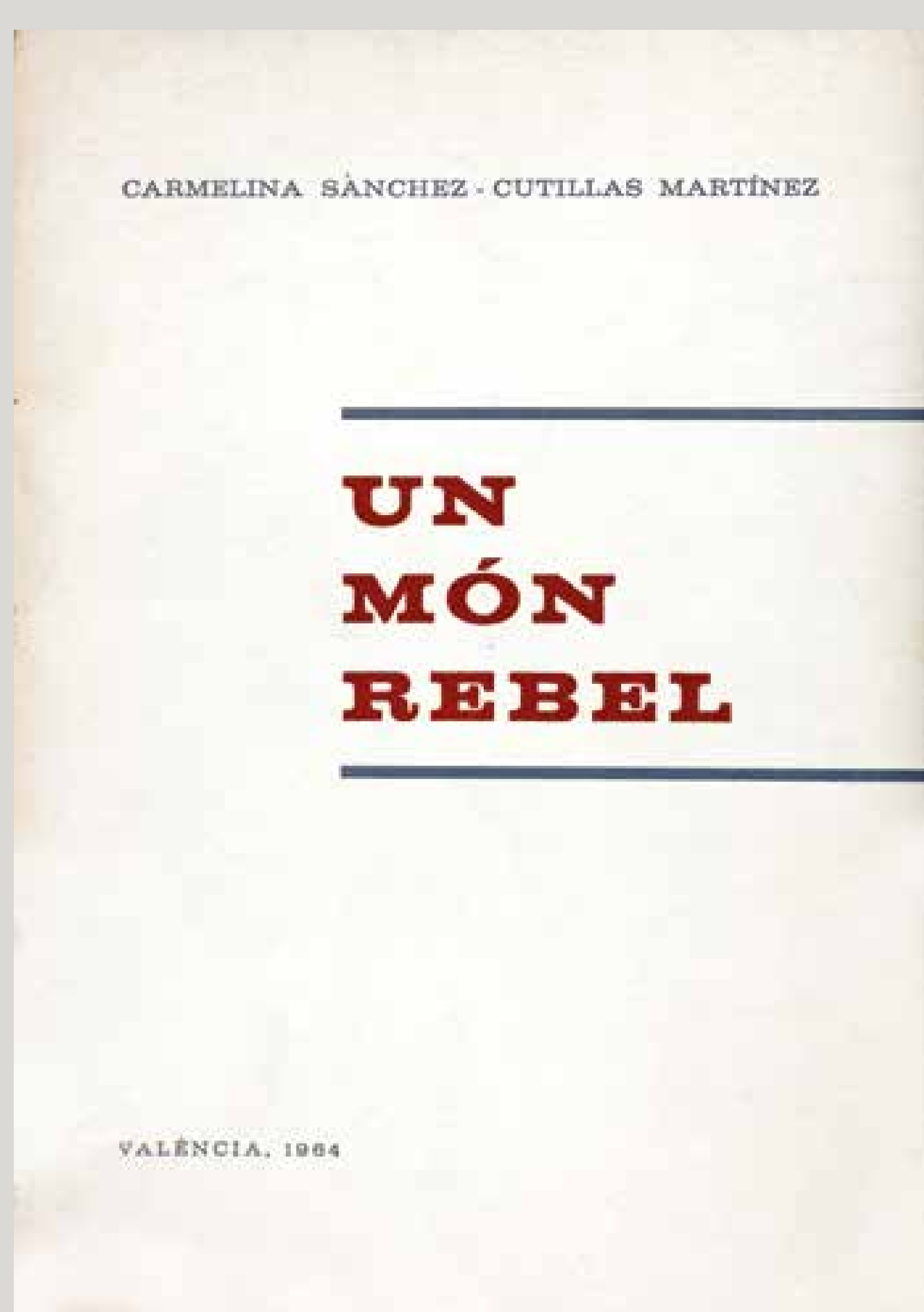

ALQUIMISTA DE VERSOS (I)

«De tant en tant faig un poema, un poema rebel i angoixat.»

Carmelina Sánchez-Cutillas, semblança autobiogràfica

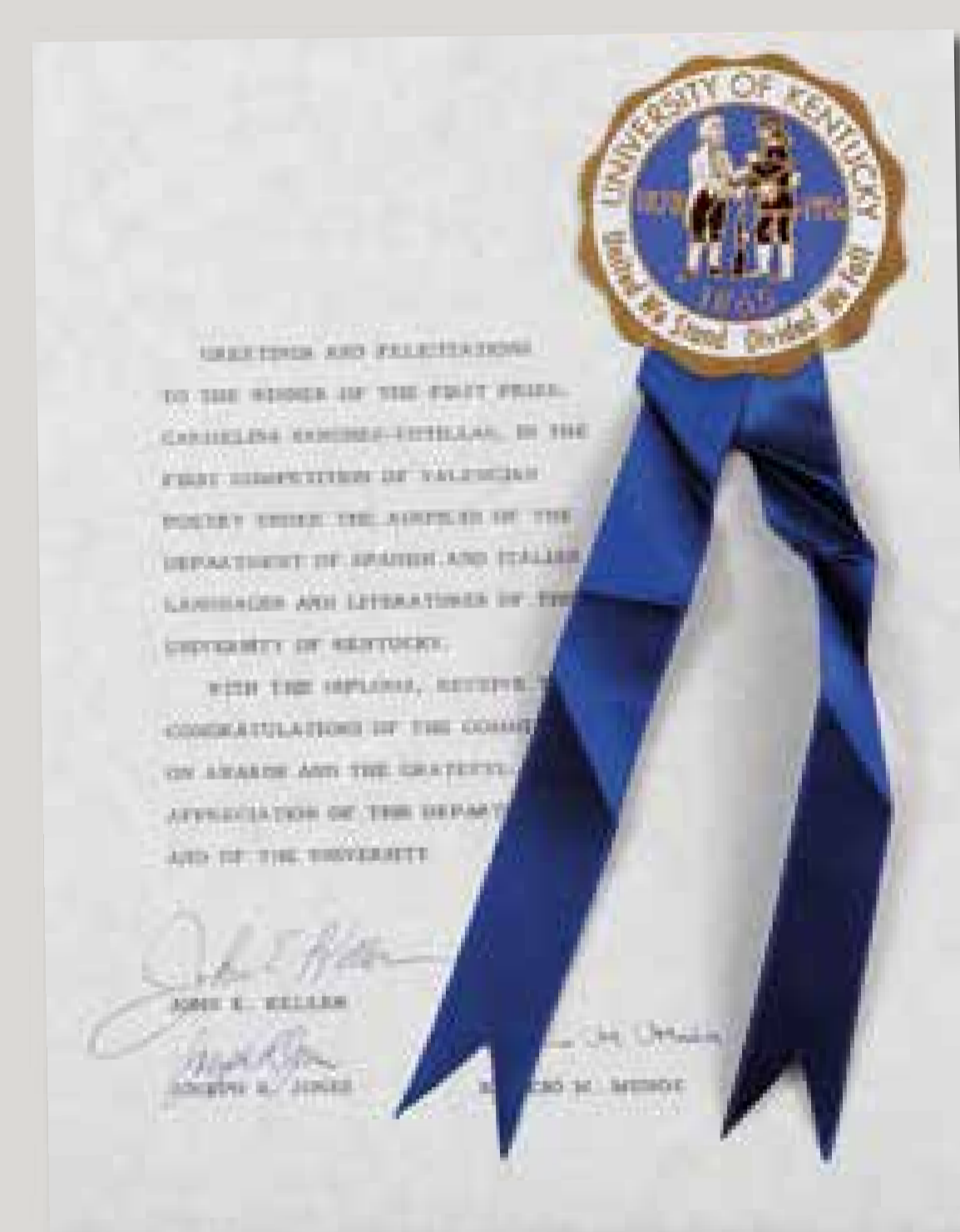
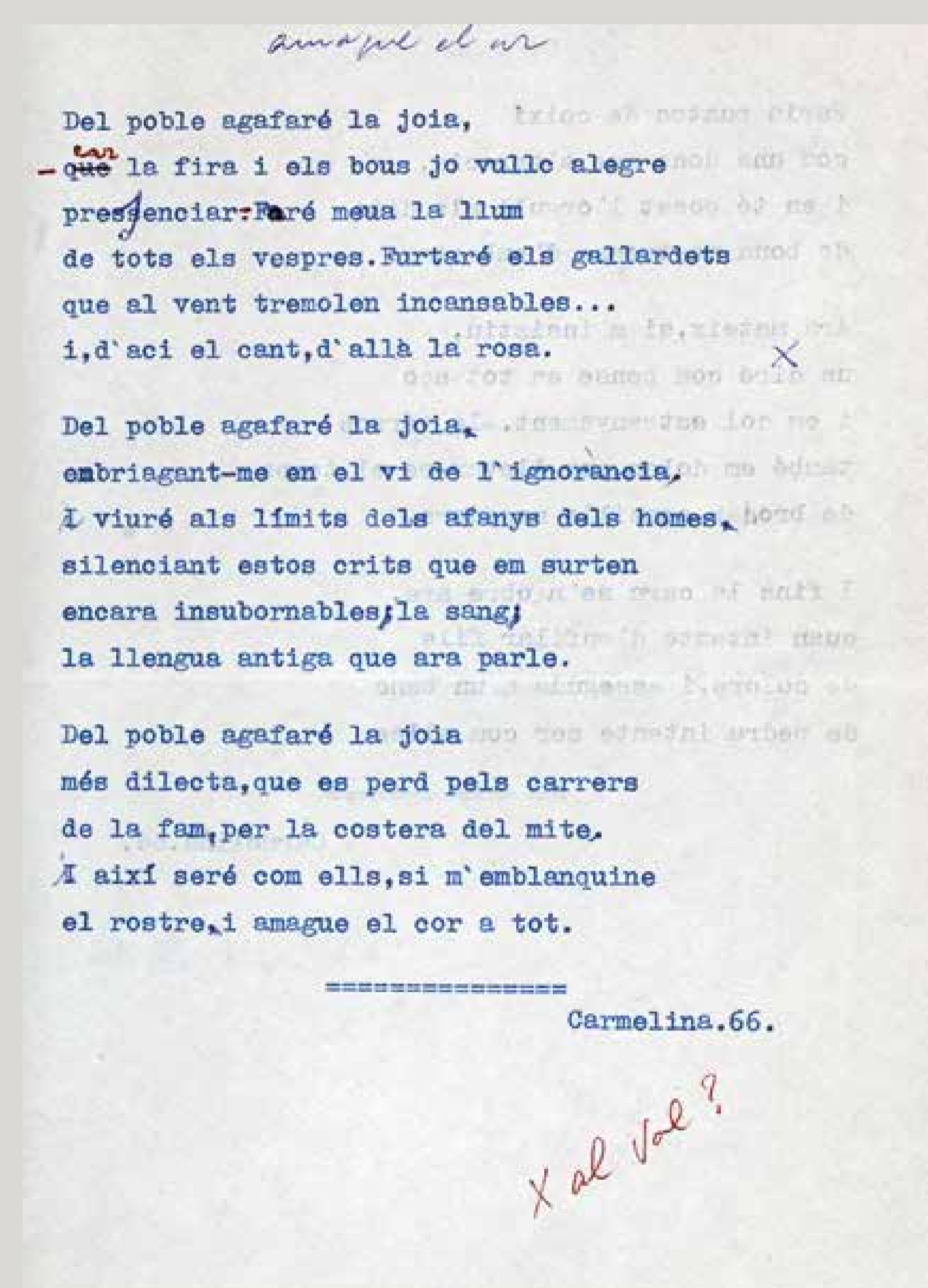
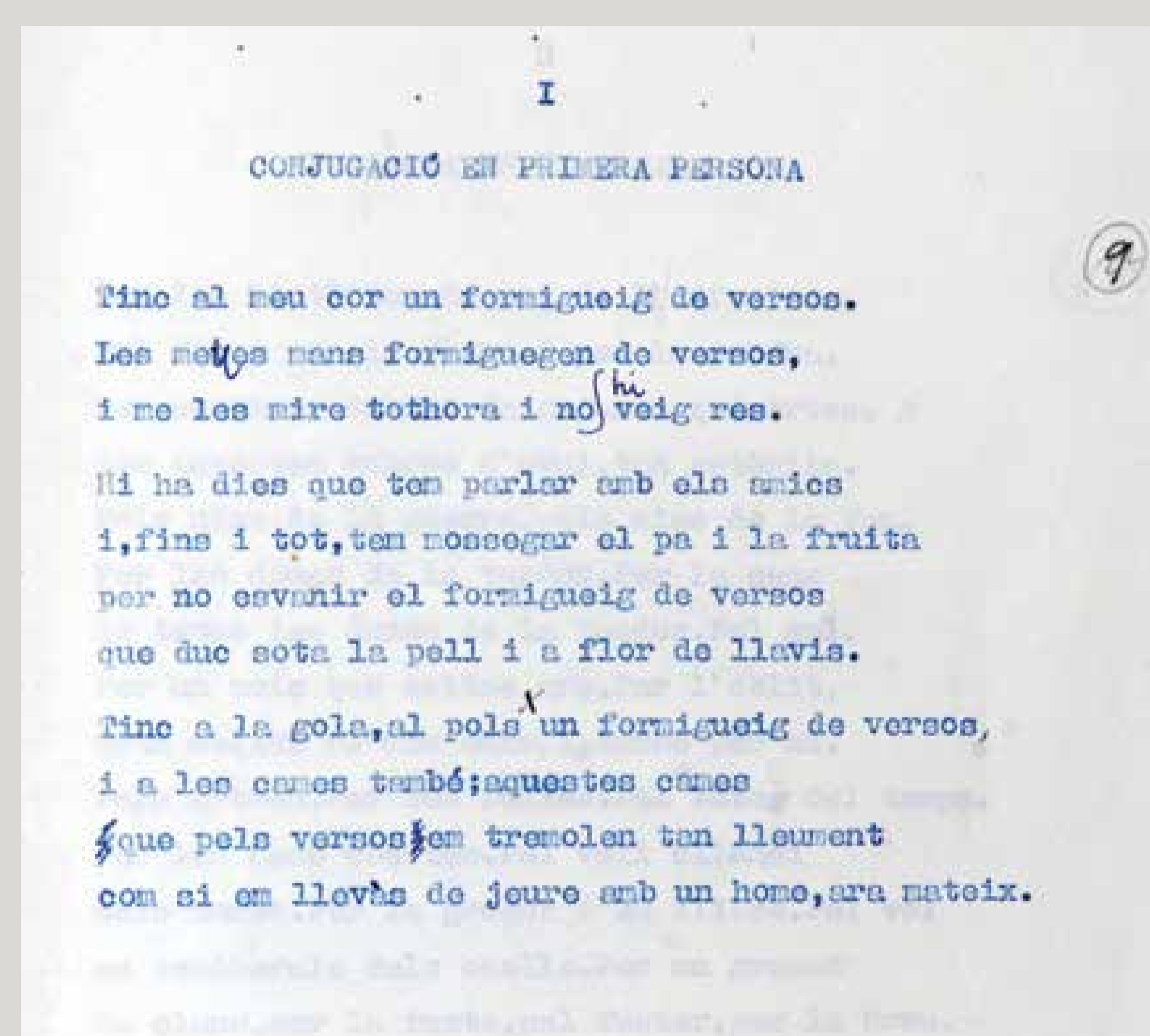
L'obra poètica de Carmelina Sánchez-Cutillas irromp amb força en la dècada dels seixanta, amb els poemaris *Un món rebel* (1964) i *Conjugació en primera persona* (1969), una selecció dels quals va ser traduïda a l'anglès sota el títol *A rebel world* (Kentucky, 1969). En eixos poemaris, l'autora «aportarà no sols la denúncia d'un present dominat per la injustícia i la manca de llibertat, sinó també el record d'un passat —la Guerra Civil i la postguerra— i de tot un món advers on la poetessa reflexionarà i meditarà sobre el seu entorn i la seua identitat» (Alpera 1997: 15). Eixa temàtica es connecta, doncs, amb les preocupacions del realisme social i l'obra de Vicent Andrés Estellés i Miquel Martí i Pol.

També del 1964 és el poemari inèdit *Joiosa guarda*, que du per subtítol *Versos de mort, versos a mort*. Es tracta d'una llarga, desencisada i lúcida meditació sobre el pas del temps i la inexorable proximitat de la mort, i de la paraula poètica com a antídote de l'oblit personal i col·lectiu.

De la mateixa època (1964-1966) és el mecanoscrit inèdit *De la cendra i la flama*, on l'autora s'endinsa en la reflexió sobre la seua condició de dona, el pas del temps, la identitat col·lectiva i el compromís amb la terra i la mar que sent com a pròpies, consents que travessen tota la seua producció poètica:

Tinc una rosa vella entre les mans i amb ulls cansats la mire...
Oh, la infinita caiguda del temps, l'ascensió lluminosa des de l'abisme de la cendra al foc!
Si açò sembla un grapat de vida morta també les meues mans envelliran.
De quin arbust va nàixer esta rosa?
On són els cabalosos rius de sang?

«De la cendra i la flama», *De la cendra i la flama* (mecanoscrit inèdit)

Bibliografia

Lluís Alpera (1997): «Introducció» a Carmelina Sánchez-Cutillas, *Obra poètica*, València, Consell Valencià de Cultura.

ALQUIMISTA DE VERSOS (II)

«Amic, tinc coses a dir-te avui, amb veus de vidre.»

«Poema 1», *Els jeroglífics i la pedra de Rosetta*

ELS JEROGLÍFICS I LA PEDRA DE ROSETTA

He fugit del gineceu i vull sobrevolar la llegenda dels Delphos, com l'amagada de les illes calcaries. Però, si retorna al present des del llm de la Història, si intente ~~llegir~~ l'aleació impossible del metall amb la carn fibrosa de la sacerdotessa, serà rebutjada del gran Temple d'Apolo.

El centaure i la hidra cavalquen per la nit dels rius, per la mort dels rius nocturnos. I un home lliure és llençat al misteri del temps des del cimall del Zagosto. Mentre, cònta i marbre verd són els atributs que ofegen la ombra ombrova del Fetarra, i la flor vermella que esclata amb la lluna, purifica la carn i els llavis de l'amazona.

Gente de la ~~montanya~~ espiguen a la Festa pagana i baraten l'agror del ~~farinax~~ formatge pel bes inbít de la donzella, aqueixa que conix el misteri dels signes i en té als ~~seu~~ ulls d'amatista. Però són gente de la terra, atancavés a la terra, al gredal i han oblidat llurs atifells sobre l'oli i la morca.

Hem fet un assaig de misticisme, sense oblidar-nos de cap de pantomina ni dels himnes protocol·laris. I un poc abans de la primera pluja devallrem al regne secret dels dofins i de l'ocuma, on mai no arriba el poder infal·libre de RA. El lludama sagrat verdeja a les ampelles com un ~~humbax~~ bosc que es desfolla lentament i jo li demane al forjador de somnis que em torne al ~~llegenda~~ sant temple llegendari, aquell temple que sembla un dolmen de pal·leolífics ritus estranyes i que em deira contemplar l'eflorescència dels seus exorcismes, o el ciri roig de la venjança.

Cavalquem la mort, si les ales d'Onro venen la força del vent. Cavalquem les espases negres de la mort i del silenci perquè són cavallers de fortuna, i hem fet mal·leable l'acer. Cavalquem sobre el tàlem de la mort que els femals de la mam d'Ortris ens criden des del riu. I així, pot ésser que qualsevol jorn arribem a l'estre d'Alumini on creix el llm amil·li de la terra.

Quan l'espèrbia ja no tinga ~~en~~ ni veus ni pregaries, i el pe balm del monista ho emboleu un riqet pels senders de la femla, jo encondrà el ciri verd del tribut, no sé que per a demanar-te que germinen una ruca ~~habita~~. El disesabte s'abat, s'entala com un gran miracle solitari, i totes les llarves del desert fan un pocte d'estorilitat. Qui qui haurà perdut la cloa medieval de la tortura, entre el plomatge del falot i les esentes roges d'un peix mil·lenari?

Aquell que tren els femals del cingle; aquell que ha begut un oli sagrat ~~gamt~~ vora el xipren i els sortis; aquell que governa el ciclo dels amants i la nebulosa d'Escorpió... Pots demanar un nom a l'espectre daurat del silenci.

Mans i jeroglífics han signat una nova aliança junt a la pira dels rebels. I el foc i la missiva ens assetgen sense motiu des del principi del temps. Mans i signes rebutgen al déu ~~humbax~~ descalo que profana totes les nits i l'arna verge dels palmis d'Orreu. Mans i ~~signes~~ seran la nostra ofrena al relapse.

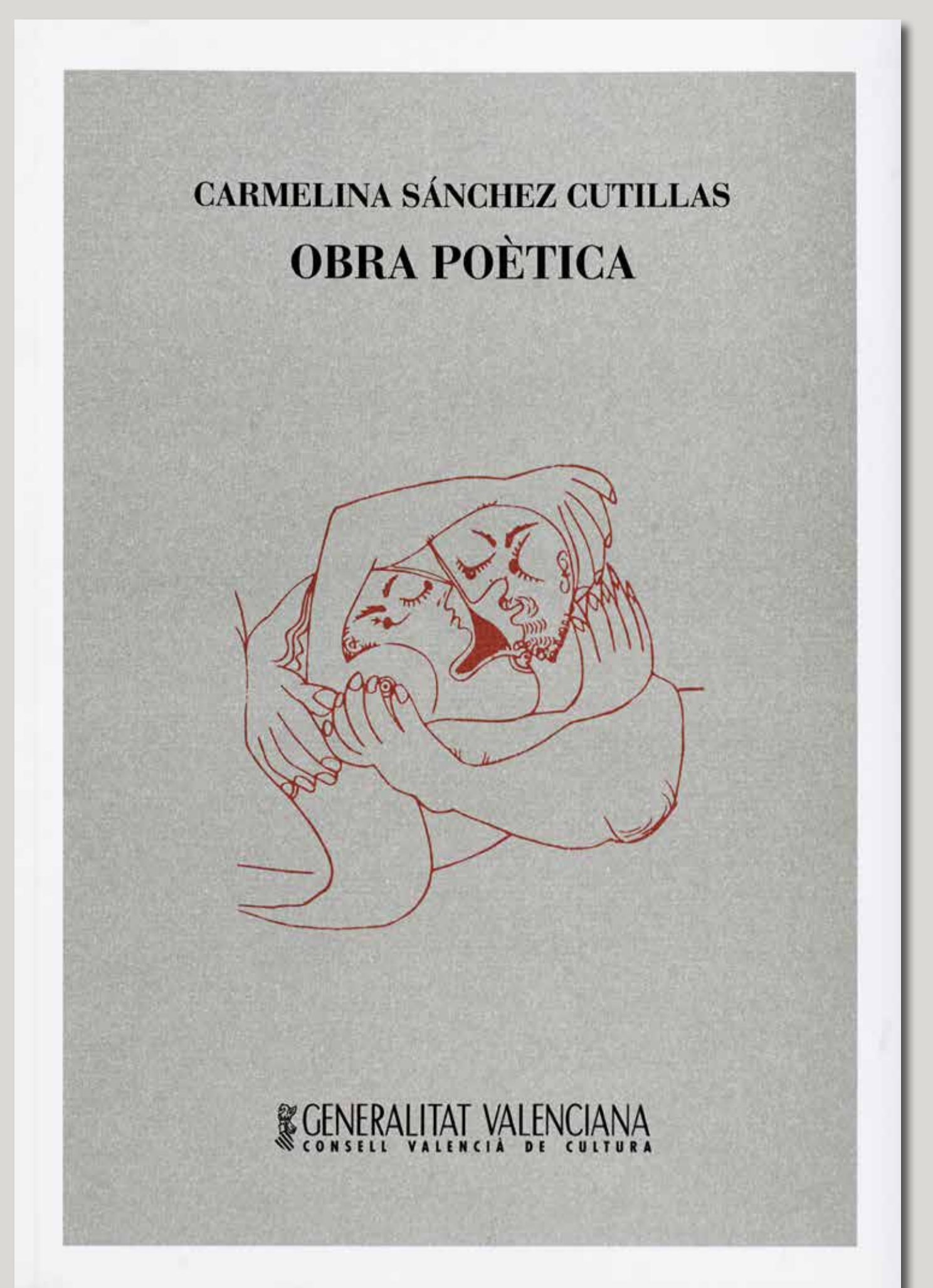
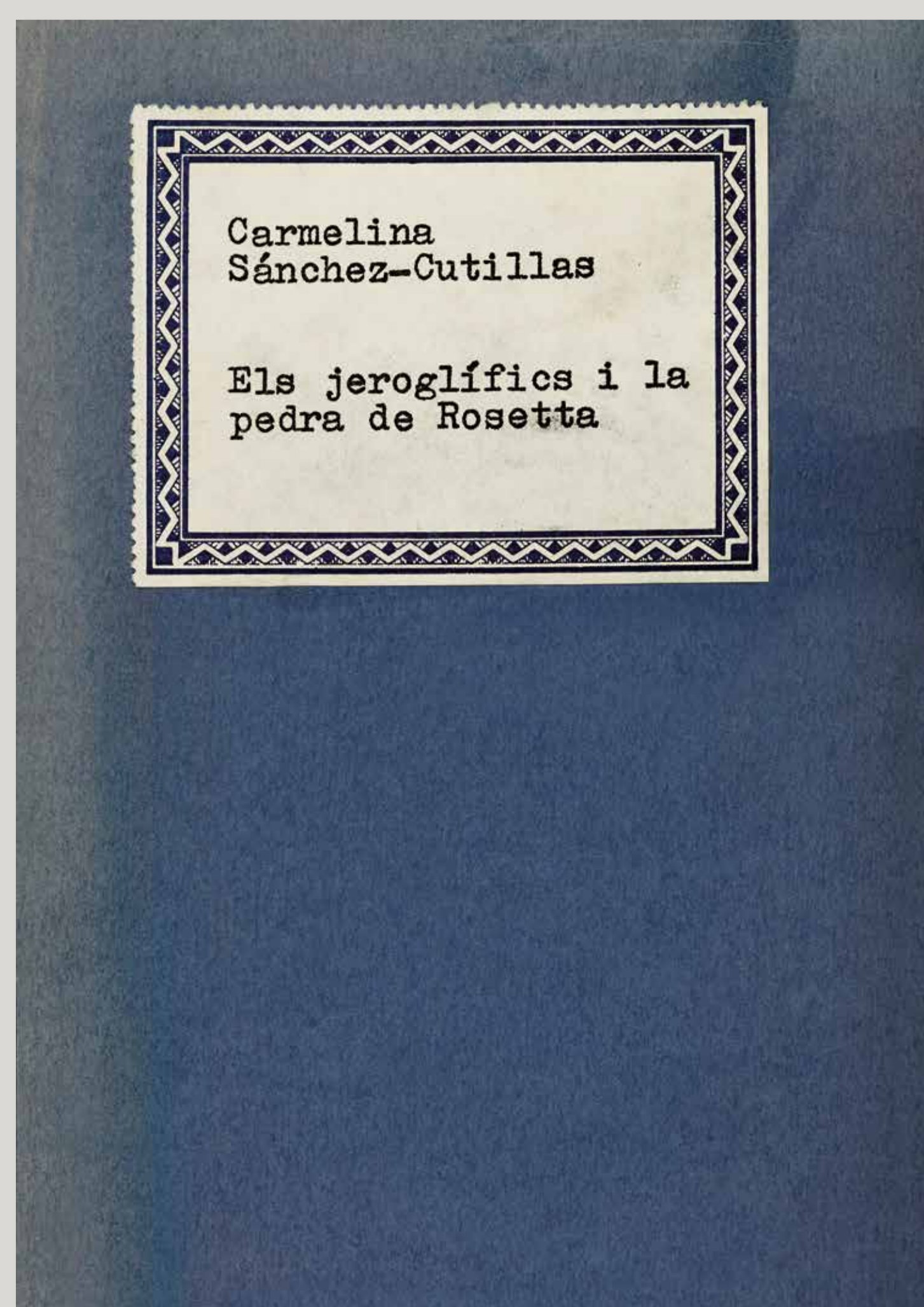
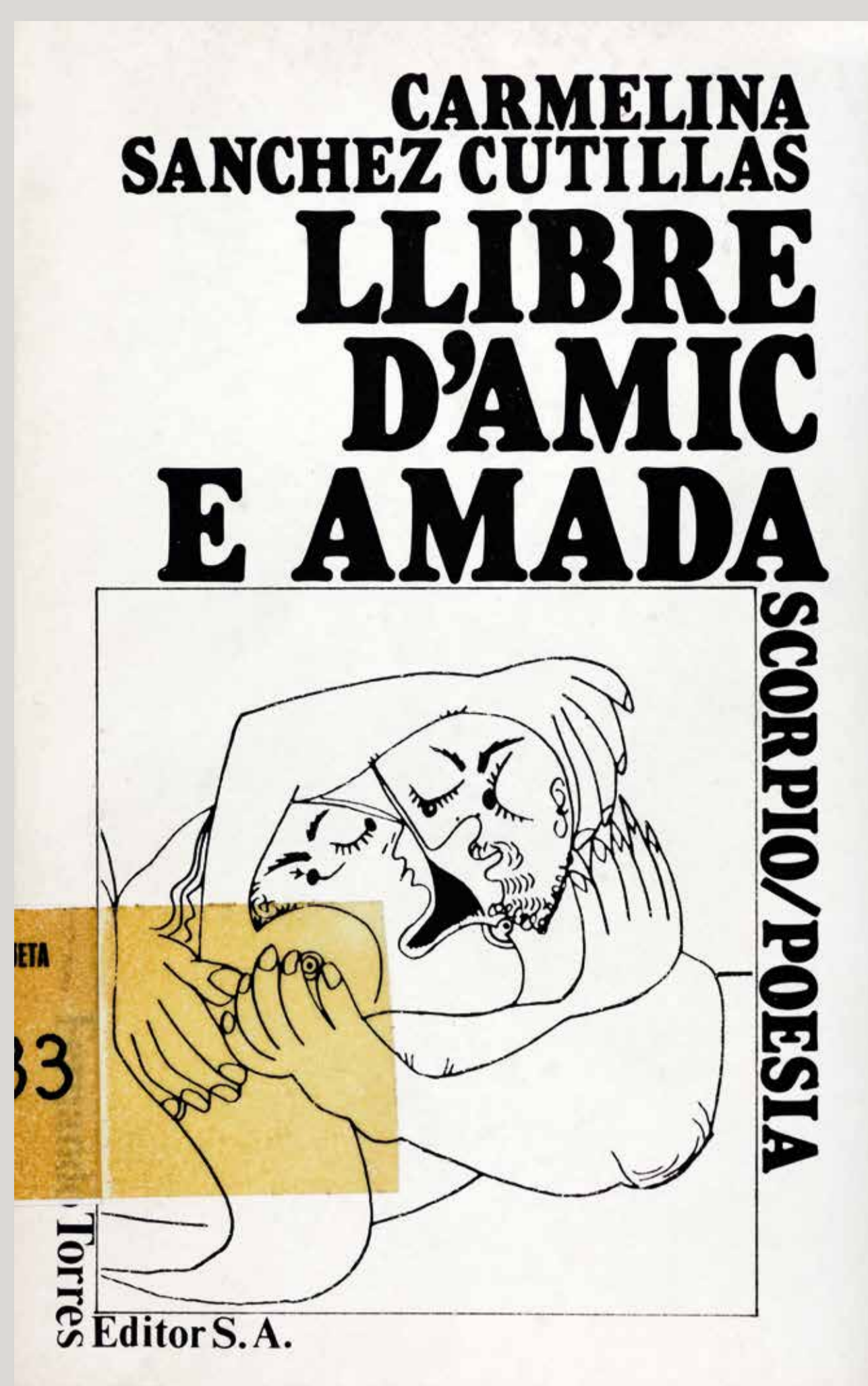
Oh, tu, Sibil-la que sorprens el desig vanjatiu al capítol i al temple, si el vi d'aquest jorn ha emetinat als vessalls, deixa volar el corb negre que viu llimy de la mort. Oh, tu, Sibil-la que ~~violència~~ s'excitja pels llits de tots els homes, els naps s'hagen omplits de floridura i de sul, ~~lamba~~ llampa el plm roent sobre les teules del prostibal. I solament així rebreix el ceptre i el cartumole del destí.

La novícia ~~frugal~~-la la nit amb les seues mans d'ocell blau. Però el claustra s'afona entre dubtes i cilliris. Des del trópic de Onocer plorarem un "Deo profundis" antic, i el laberint rossat de la mort d'Ortris i nosaltres com una fruita prohibida. Qui desitja tirar els seus anells al foc? Qui demana un blitre de ferro al rei nbadat del Nord? Qui tren les màximes del tàlem de Persef?

Totes les lleis. El contrafur que brolla al regne abissal de les sigles com un desí de sofrir. Floraré amb la rosada si les onyes es doblen al pas del fugitiu. Potser que desah, plomes i riarols no siguem res més que una quinaera llunyana.

Un foc de llanya verda, i el crit de l'incendiari que travessa el món com un cercle de ferro. Fine sabor de rams agre dolces, i pel seu cor penetra un riu de llava. Els ocells fan arcs i ogives a l'entorn nostre, com si volgueren omplir els llibres del destí - tristíssims - amb lletra d'albarana.

Des del més antic del temps - l'austeritat del temps i del silenci - hem ~~humbax~~ pogut contemplar el destí dels homes escrit a un full de pergami verge.

En *Els jeroglífics i la pedra de Rosetta* (València, 1976), el jo poètic ens convida a una aventura a través de solemnes paraules antigues, de ressons mítics, a la recerca d'una llengua sàvia i dúctil que done veu a tot allò que el llenguatge no ha estat capaç de definir: «caminem errants, com la llum d'un estel perdut, però encara no sabem desxifrar el vell jeroglífic» (poema 1).

Així, l'autora es distancia dels poemaris anteriors i opta per una prosa poètica hermètica, culta, d'alta densitat jeroglífica, impregnada d'un desesperançaç afany de denúncia: «Ara, la meua veu s'ha fet de pedra i no podré llançar el missatge rebel. Una flama immensa, fluorescent, em crema per la nit!» (poema 12).

Segons M. Àngels Francés (2015: 26), «*Els jeroglífics* probablement s'inspira en l'ambició d'Espriu (en *La pell de brau*, per exemple, o en *Primera història d'Esther*) de vincular la pròpia obra amb tota la tradició literària i espiritual de la humanitat. [...] Aquesta estratègia d'integració i subversió de les tradicions esmentades es complementa, en el poemari de Sánchez-Cutillas, amb una altra: la configuració simbòlica nacional catalana».

Amb *Llibre d'Amic e Amada* (1980), Sánchez-Cutillas reprén l'estil realista dels seus primers poemaris, però se centra en l'expressió del desig femení des de l'elegia de l'amor perdut, amb versos que recorden la poesia de Maria Mercè Marçal.

Eva Na Carmelina Sánchez-Cutillas
València

Distingida poetessa:
Al retornar al poble de les vacances de Nadal, va rebre entre la multitud de felicitacions i demés correspondència el vostre precós llibre de versos.

Com vaig ser un dels assistents a la lectura que feu en el "Centre d'Estudis" ja vaig dir-vos el goig de tornar als vostres bellíssims versos. Ara, en una lectura tranquil·la i serena he fruit de veritat tota la humana poesia que porteu.

Com a "las Provincias" del dia 6 de desembre, pàgina 16 vaig publicar la meua opinió sobre la vostra lectura i els vostres versos, no cal que afegisca més.

Els meus volumens - i més els bons valencianistes - ens alegram de la unanimitat d'una nova poetessa i que la publicació dels seus llibres s'encavalga i avança sempre.

Amb els meus millors afectes.

Eduard Soler Godes

nicolau primitiu = Na Carmelina Sánchez-Cutillas Martínez. València.

mult. gran. cap. 8 - 14 de 1955

València - 3 (1955) 14 de Març de 1955

Senyora nostra en la Valencianitat:

Agredit el vostre llibre de versos: "Un món rebel" que vos descobrix com a verificador de sentències poètiques on hom no sap que admirar més si la poètica o la filosofia.

Una gran part dels poemes tenen ritme, la major part s'han oblidat de la rima; algunes composicions - 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

P.S.: Vos envio uns treballs meus: "Alcántara i Benacantil" i "Una història arribada al Reialme" i "Myria, València", "Eutrofia".

Centre de Cultura Valenciana
Secció de Cronistes del Regne

CARMELINA SÁNCHEZ-CUTILLAS
Llegirà el seu llibre de poemes de pròxima aparició.

UN MÓN REBEL

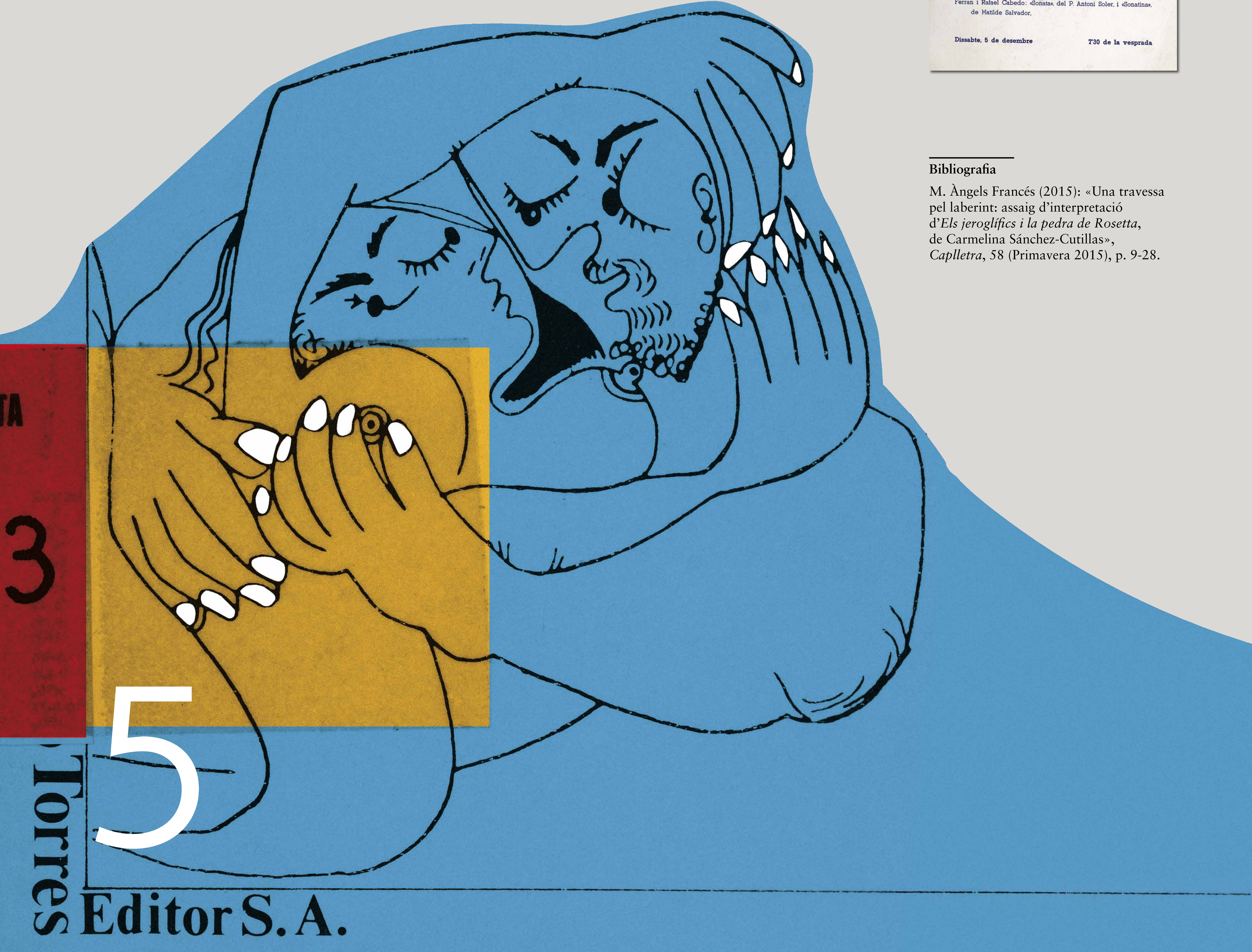
Intermedià a càrrec dels guitarristes
RAFAEL I FERRAN CABEDO

amb el següent programa:
Ferran Cabedo: «Capriccio árabe» i «Rosa de Tàrraga»
Rafael Cabedo: «Pavana» i «Recuerdo de la Alhambra» de Tàrraga.
Ferran i Rafael Cabedo: «Sónata» del P. Antoni Soler, i «Sonatina» de Matilde Salvador.

Dissabte, 5 de desembre 730 de la vesprada

Bibliografia

M. Àngels Francés (2015): «Una travessa pel laberint: assaig d'interpretació d'*Els jeroglífics i la pedra de Rosetta*, de Carmelina Sánchez-Cutillas», *Caplletra*, 58 (Primavera 2015), p. 9-28.

Torres Editor S.A.

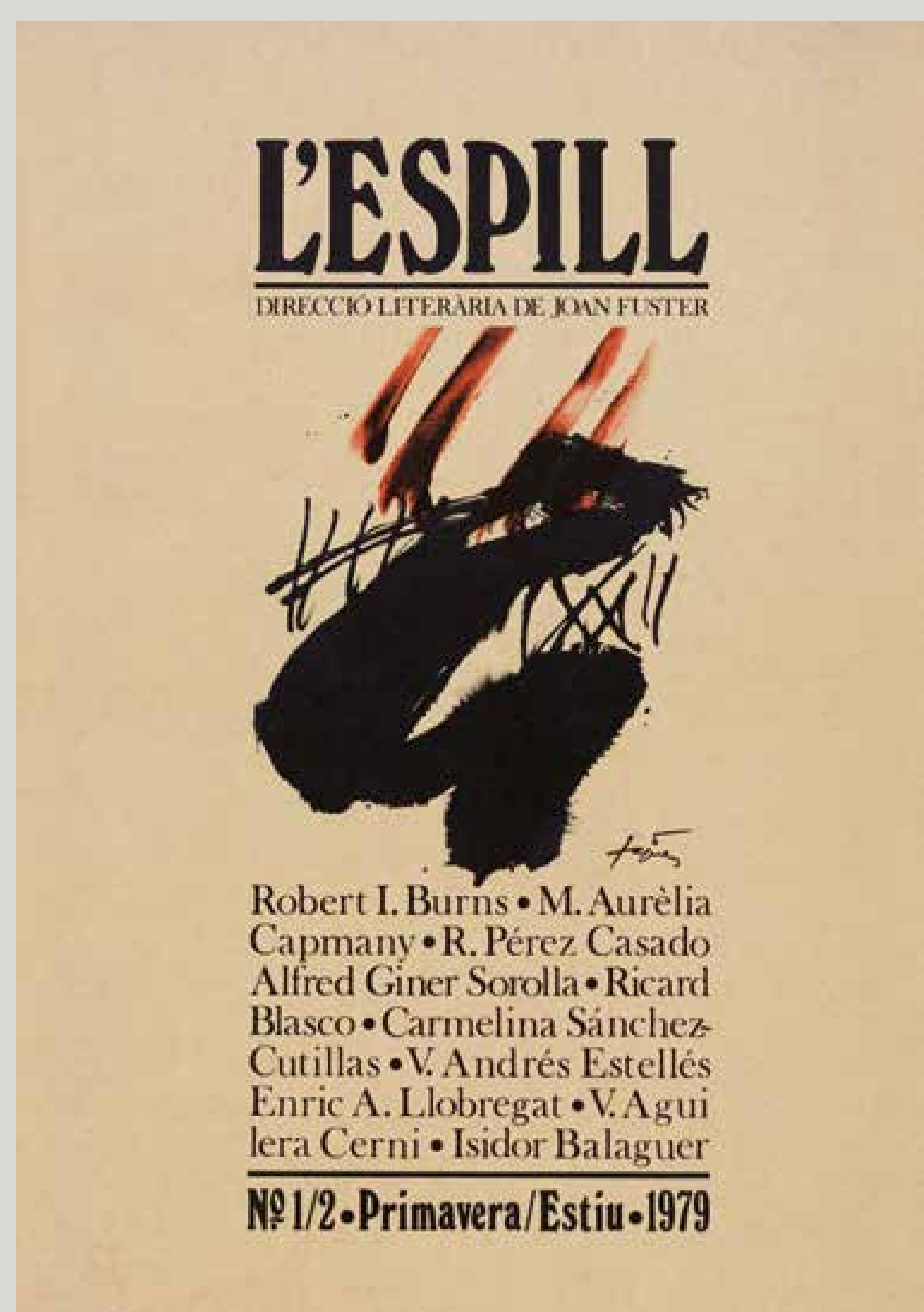

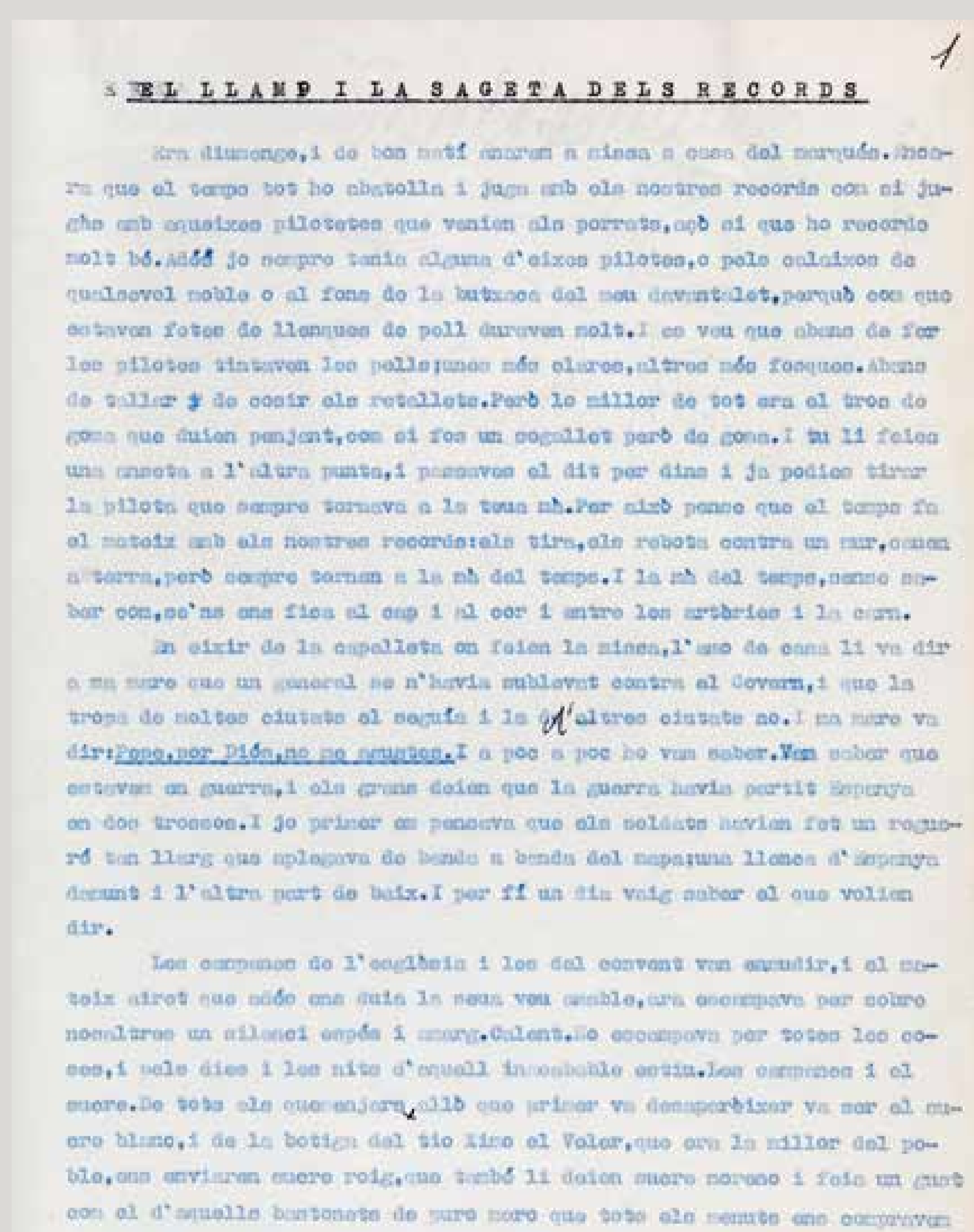
PROSA CREATIVA

«Visc tan lligada a tot el que es va fondre, que a vegades un crit que sona en la distància em sembla que és la veu del passat que em reclama.»

«L'origen», *Matèria de Bretanya*

L'exquísida sensibilitat de la prosa creativa de Carmelina Sánchez-Cutillas recorda l'estil d'una altra gran prosista del seu temps: Mercè Rodoreda. Joan Borja (2001: 228) hi constata «nombroses coincidències» referides a «la importància de l'anècdota, dels objectes quotidians; el valor dels símbols, la semàntica de les flors; la recreació de mites com el de la infantesa o el de la figura de l'avi...». Fet i fet, en

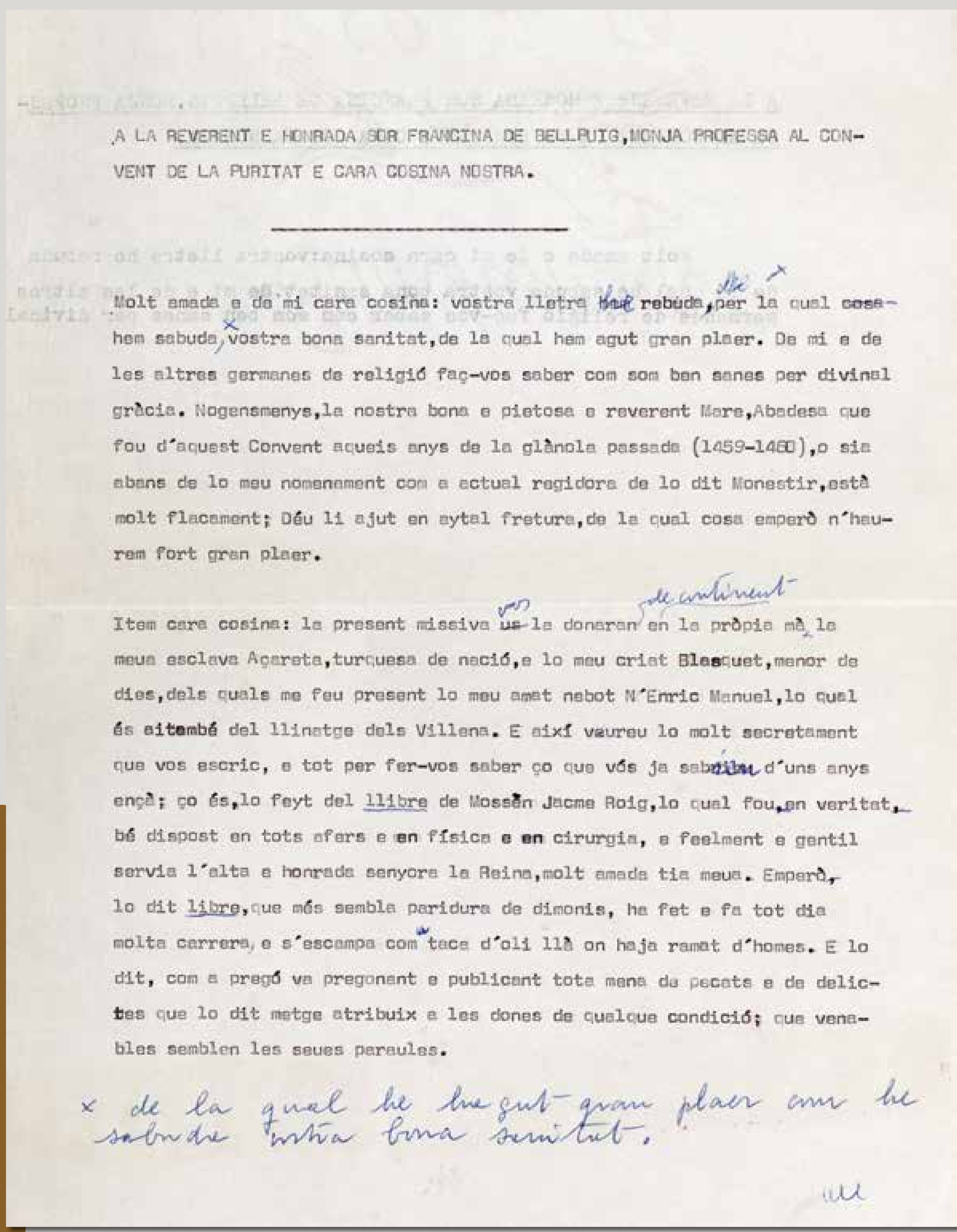
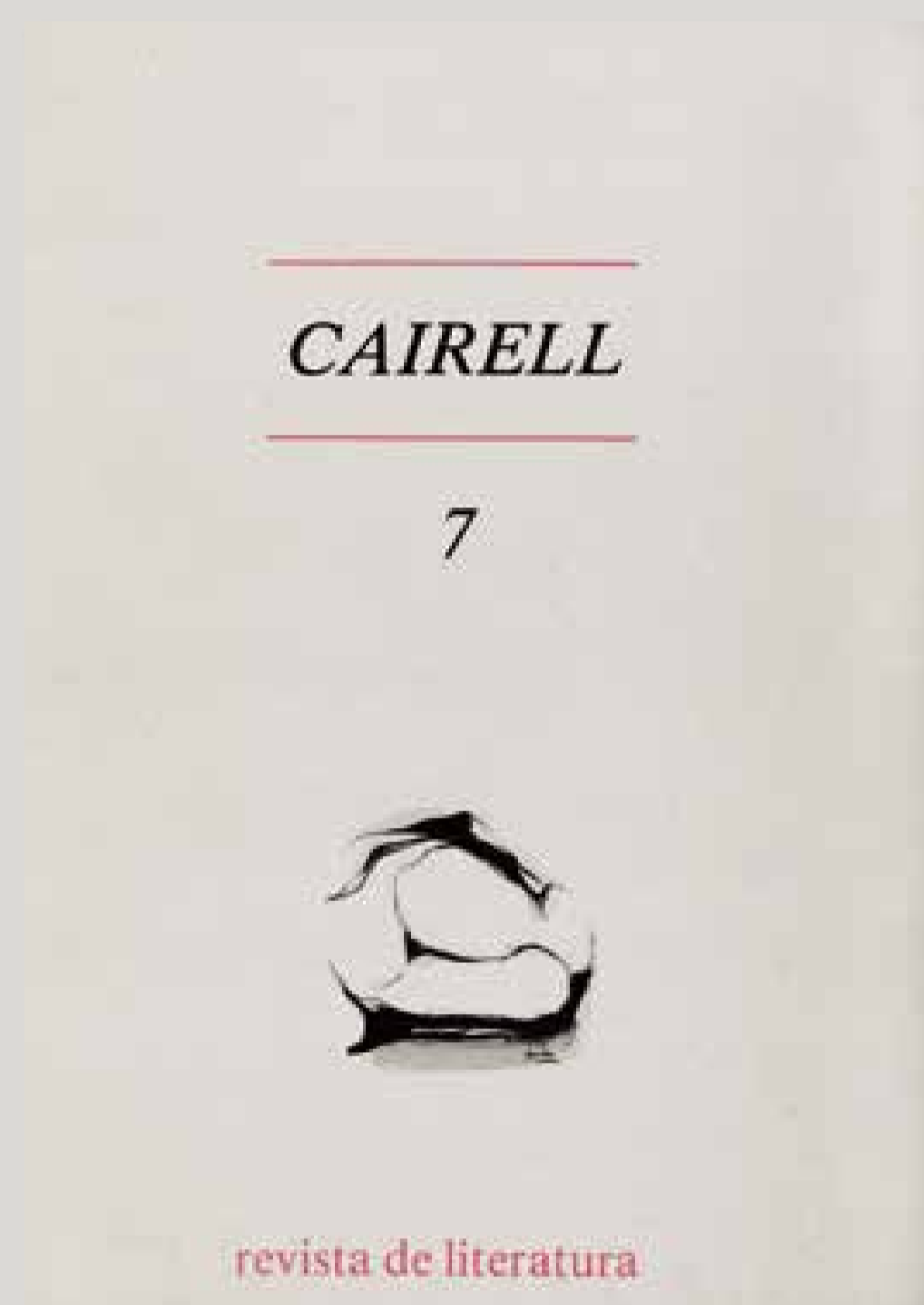

Matèria de Bretanya el passat s'evoca com un paradís perdut. En paraules de Vicent Salvador (2012: 18): «Carmelina escriu des d'una necessitat profunda que la duu a bastir un pont de memòria autobiogràfica feta literatura, una passarel·la sobre el riu de la vida que es projecta des de la dona adulta cap als orígens mítica del seu món d'infantesa».

Però no és només en *Matèria de Bretanya* on constatem la inclinació de Carmelina per literaturitzar els fets del passat. També en la resta de la prosa creativa hi ha un aparent desarrelament respecte de la contemporaneïtat. Així, per exemple, la carta apòcrifa de sor Isabel de Villena *A la reverent e honrada sor Francina de Bellpuig, monja professa al convent de la Puritat e cara cosina nostra* (1981) és datada l'any 1472. L'assaig *Violant d'Hongria*, fins ara inèdit, s'ubica en el segle XIII. I el text memorialístic *El llamp i la sageta dels records* (1979) —que podem entendre com una prolongació o seqüela de *Matèria de Bretanya*— remet al temps de la Guerra Civil:

Els xiquets no entenim massa bé allò de la guerra dels grans [...]. L'únic que entenim era que la mort s'ajocava molt propet de nosaltres, i que qualsevol dia la veuríem aplegar sorgint de la carretera, de la platja, tossals avall, pel camí de la via... Alta i escanyolida, la mort s'assemblaria a la tia Bacallara, la mare de la Bacallareta, amb les faldilles mig espentolades, un mantó corcat caient-li pels muscles i el mocador negre al cap. La mort era vella i lletja i famolenca, i ara els grans en compte de fugir-li la cridaven.

El llamp i la sageta dels records (1979)

Bibliografia

Joan Borja (2001): «Carmelina Sánchez-Cutillas: matèria de memòria», dins E. Balaguer et al. (ed.), *Literatura autobiogràfica. Història, memòria i construcció del subjecte*, Paiporta, Denes, p. 221-232.

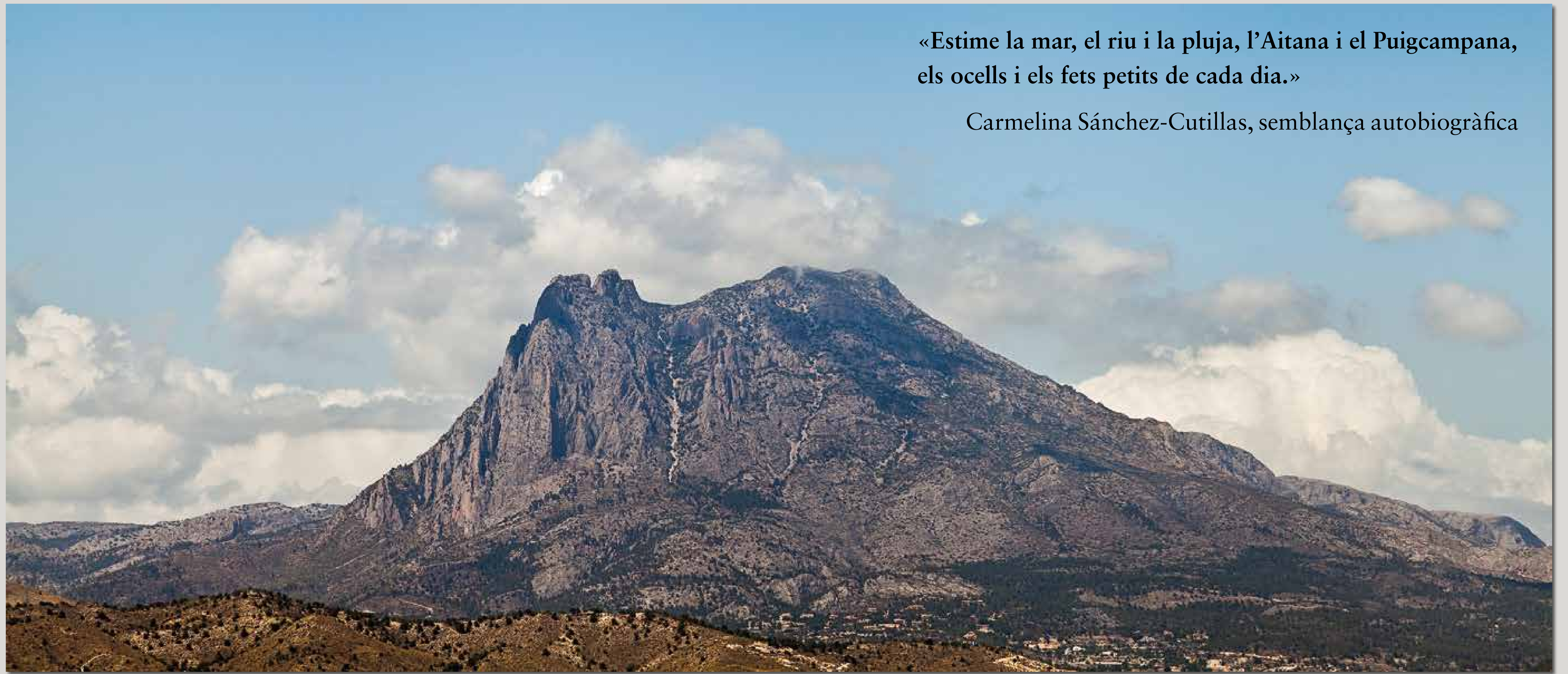
Vicent Salvador (2012): *Figures i esbossos. Estudis sobre literatura valenciana contemporània*, Alacant, Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert.

IDENTITAT

Sobre la base dels «fets petits de cada dia», i a partir d'una geografia estimada, immediata i íntima, Carmelina Sánchez-Cutillas reivindica la identitat de les coses concretes, tangibles i reals com a antídoto davant la hipертròfia dels fanatismes ideològics, els paradigmes totalitaris i les abstraccions patriòtiques:

Tots dos partits volien salvar Espanya, salvar-la potser que d'ells mateixos. I mai no es llevaven la paraula «Pàtria» dels llavis. Però llavors, jo vaig prendre la consciència del que volia dir aquell mot, perquè abans d'allò la pàtria meua era tota la terra encerclada per

l'Aitana i per Bèrnia i per Puigcampana, i tot el semicercle de la mar que tremolava entre la ratlla de l'horitzó i la serra Gelada i el morro Toix i el penyó d'Ifac al més lluny. Ara jo sabia que allò tan entranyable era la meua petita Pàtria, i que la gran, la de tots, estava feta de petites; com les magranes, que són fetes de pinyons petits i apretats i de la color de la sang.

«La política», *Matèria de Bretanya* (1976)

En l'obra de Carmelina Sánchez-Cutillas assistim, per tant, a la construcció d'una identitat pròpia

«Estime la mar, el riu i la pluja, l'Aitana i el Puigcampana, els ocells i els fets petits de cada dia.»

Carmelina Sánchez-Cutillas, semblança autobiogràfica

en què «les petites coses amigues» de la vida quotidiana —les coses concretes i tangibles, les «coses palpables»—, esdevenen per fi protagonistes, i s'arroguen, sense ínfules ni grandiloqüències, una poderosa funció evocativa i simbòlica:

Arbres. Ocells. Flors vermelles.

Pluja. Rocams.

Oh, com desitge estrényer coses palpables!

—les petites

coses amigues, les grans coses palpables—.

«El «demà» és lluny», *Un món rebel* (1964)

Cultura y sociedad

CARMELINA SÁNCHEZ CUTILLAS

Sóc independent, rebel i bohèmia

Es difícil, arrencar-li unes declaracions. Qüestionari en mà, Carmelina ha accedit, però, a donar satisfacció a les nostres curiositats. Aquestes són les seues respostes, i les nostres preguntes.

Si arribeu a tractar-la us semblarà una dona oberta, d'una gran simplicitat personal, i d'una ironia més aviat clàssica, heretada de lectures doctes i clàssiques. En les seues aparicions públiques, actes culturals o en van ambicó seu, Carmelina sol aparèixer drapada com colí, però sense pretensions ni ensobriament. Si la confiança li ho permet gosa fer alguna confidència, però més normalment és una dona que calcula i que diu sola els mots precisos i escalents: «Puc semblar parladora i fins i tot presentar un temari de conversa nombrosa i divers, però sóc tremendament introvertida».

LES MONGES. "MADEMOISELLE" I TOT AIXÒ
Poetessa, narradora, és possible que haja fet més d'una confidència literària i que s'haja permès la llibertat de dir algun secret: «La literatura ha estat i és el vehicle, el camí, el procediment per a dir el que volem. He comptat als records dels temps, de les coses; això records que em puguen a la gola com un glop de vi tondador. He llançat crits de protesta i de rebellió —com a Món rebel i a Conjugació en primera persona—, però de secrets... com al fons de l'intel·ligència servint».

Si a Matèria Bretanya —la novel·la amb la qual va guanyar el premi de narrativa Andòmeda— contava la seua

infància, és de suposar que encara li quedarà misteri per contar. La joventut, la maduresa... És la contrà? «Tinc al cap moltes coses, pagant voltes, capgirant-me el cervell. Quan pupa seure davant d'unes quèrtiles blanques possiblement faré qualsevol, però no sé quina cosa serà. I si ho sabés tampoc no ho diria, "por no hinchar al perro" i que no s'aprofiten els altres».

Sobretot, en ésser narrador, traspu la influència que ha exercit sobre ella la família. «He bandejat l'infus que jo considerava... dissenyem noel, del meu nucli o estament. Quan era alcohòlica sí que em sentia acompanyada, a voltes. Les monges i mademoiselles tot això. Però trobe que és més important la part positiva que no pas la negativa, de tota la influència que he rebut. Gràcies a l'educació rebuda, o al cercle de vida que em voltava, tinc un bagatge o un recepte cultural prou complet. Tu saps al que representa obrir els ulls a la vida i en compte de trobar-te "sonajeros" i animallats de "paluchas", veure't voltada de llibres, de col·leccions arqueològiques, de tapessos, antiguitats i meravelles de tota mena? I tot açò! Jo i els meus entre els murs de la casa-palau de mon avi, al carrer Governador Vell (on vivien ara els Manglano)».

"POETESSA? NO SÉ QUE VOL DIR AIXÒ"
De totes formes no resulta tan

corrent que ésser poeta. «No sé què vol dir la paraula poeta. Al meu diccionari mental i particular no l'he poguda trobar». Amb títol o sense títol, la qüestió és que va publicar uns primers llibres prologats per Almela i Vives i per Vicent Andrés Estellés. Són els seus descobridors? «Els pròlegs fets per Almela i Vives i per Vicent Andrés Estellés van ser una mica el consell de tontos. I això ho dic per mi. Jo em vaig presentar sense saber-ho ningú al premi això de la Diputació, amb Un món rebel, i sé que el meu llibre va armar tant de soroll com per a que se n'amaren a la Facultat a preguntar per un possible autor. No m'hi van donar, per coses. I en acabant, en saber que era meu, el senyor Almela que l'havia votat ignorant el nom de l'autor, va dir que em faria el pròleg. Amb Conjugació en primera persona passé poc dalt o baix el

Escriure m'ajuda a fugir de la realitat

LA NOVEL·LA NO M'AGRADA
Professionament, per formació, és una historiadora, amb treball diversos, un en especial remarcable sobre Jaume I. Què li interessa més, la recerca de la veritat, de les arrels del poble, o fer inteligible el nostre món? «M'agrada la Història. El que no m'agrada és la novel·la, i la poesia, quan a penes. Busque les arrels, la veritat, el sentit d'un món i d'una forma de vida més adient amb les meues idees». Trullar un història obliga a certs esforços, però dona també alegries. «Llevant dels documents escrits amb els llapis que es diu processal. I processal encadenada, no trobe difícil el treball d'historiador. Compensat perquè a voltes, d'un rastre xicotet, d'un indici, vas a poc a poc trobant el secret amagat en un document, en un full manuscrit que de primèries no et diu res. I compensa, si trobes bones companyies. I no dic més».

Darrerament Carmelina no ha publicat cap llibre i els lectors s'escamen. Per què això? «No publique perquè no escric i no escric perquè ara tinc problemes i coses i no puc fer res. Amb tot, fa poc que he aïtat un text

meu a la revista L'Espill». Esperem que tinga temps lliure i que escriga tot el que li vinga en gana. Idees no m'hi falten...
**DIVORCI? SÍ. AVORT...
Finalment voldrien fer-hi un retrat a base d'algunes opinions sobre temes del carrer. Té fama de ser independent. "Sóc independent, rebel, bohèmia". És, però, una dona casada i amb família. "Adés sí que podia combiar als deures i als deures. Ara no. Tinc massa entranca. Escriure m'ajuda a fugir de la realitat". Feminista o antifeminista? "Antifeminista", i respecte al divorci... "Sóc partidària del divorci, però sóc conscient dels problemes que provoca. Em sembla un invent que no està acabat d'inventar". L'avort, tema tabú, què li sembla? "Sobre l'avort, com que no sóc moralista ni rector no dic res. Però sempre m'ha interessat Malthus i trobe que en moltes coses tenia raó". Per això camí haurà de tenir idees polítiques prou curioses. "De política no vull dir res". L'agrada més llegir o escriure? "M'agrada llegir, però llegir les coses que m'agraden. I m'agradaria escriure, si sabera, perquè no sé". (Amb quins escriptors té afinitats? "Jo d'escriptors els que coneix són els medievals, els clàssics, tant els catalans com els francesos. No sé amb quins escriptors puc tindre afinitats".
Aquesta és Carmelina Sánchez-Cutillas en un primer intent d'aproximació. És el primer retrat que deixa mostrar en públic. Ella prefereix la tova d'ocul.**

LA POLICIA DE LAS FAMILIAS
La familia, agente natural de reproducción del orden social... el argumento está en el caso bajo el Amigo Magasin, cuando el padre de familia recibe la garantía efectiva de su poder, de manera de saberlo, si que es guarde como compensación la fidelidad de sus miembros.
DESPUES DE MARX ABRIU.
Marta Amador Macho. El título de este libro es uno de los más interesantes "Monjes de desorden" del Movimiento italiano de 1977, así como de los estudiantes, de los jóvenes parados, de las mujeres de los "indios de metropolización" contra el "compromiso histórico" y el "retrasamiento" con una crítica repaviva del país por la democracia cristiana y el Partido Comunista italiano.

PRE-TEXTOS
Carcagente, 6
Valencia - 7
Teléfono 377 30 10

LLENGUA

«Pregue, somnie i fins i tot maldic en valencià»

Carmelina Sánchez-Cutillas, semblança autobiogràfica

P. 1 - notellu 4. Adés = entones - abans -
 d'antes - i millor adés? (pel paripropi que s'apua
 zeren un altre abans -
 P. 1 - not. 8. la miller - el miller?
 P. 2 - 20ª grup. not. 13. Adés per adés -
 P. 2 - floral - se un les despedir -
 P. 3 - 20ª grup. not. 5 - i en ganchim d'ella
 P. 3 - final tres felt de refus -
 P. 4 - not. 8. elre - queste (que ja portu es miller)
queste es un castellonenc del setge, però des d'ara
 del poble. Per a mi es final de la finca i no des
 d'entons - X
 P. 4 - not. 18. llagues de gel
 P. 4 - not. 24. a la part
 P. 4 - not. 25. a l'ombra d'un camp
 P. 4 - 20ª grup. not. 10. d'abans - d'antes
 P. 4 - 20ª grup. not. 11. es una pellita (des
 abis al rebre, en un rebre, atem la alta, en
 alta
Antipodal de estupe
 P. 4 - final els abats
 que vol dir (des de les llagues
 P. 5 - el primer grup est un sub mit
 P. 5 - 20ª grup. not. 11. per que col un llet
quina?
 P. 5 - final - armat, o Merda
mer, l'altre, que dir "desmar", parant
 o simon de rebr. cost. arruga "Bona 5/78"
 P. 5 - 1ª grup. not. no salen
 P. 5 - 20^a " Però a l'entorn que l'entorn
 P. 5 - 20ª grup. not. 4. mit rebr
 P. 7 - 20ª grup. not. 11. altre vol tenir per entre
 P. 7 - " " not. 12. aprenim o despreim?
jo no dir despreim
el mit del 11 com aprenim, com despreim
 P. 7 - not. 11. com aprenim, com despreim

P. 10 - 20ª grup. not. 10. final les feigues
 i a l'altre notella com des d'uns entons -
 P. 10 - 20^a grup. not. 2. brames, i no brames -
 P. 10 - final brames -
 P. 11 - notella 4. de despreim, o de despreim?
 P. 11 - final una vegada parat, o una vegada parat?
 perquè a l'altre notella es repeteix la paraula vegada
 [o dir "despreim com altre volta". L'altre 11
 hi dona el sentit de vegada]
 P. 12 - notella 10. des un des, al cap d' uns des -

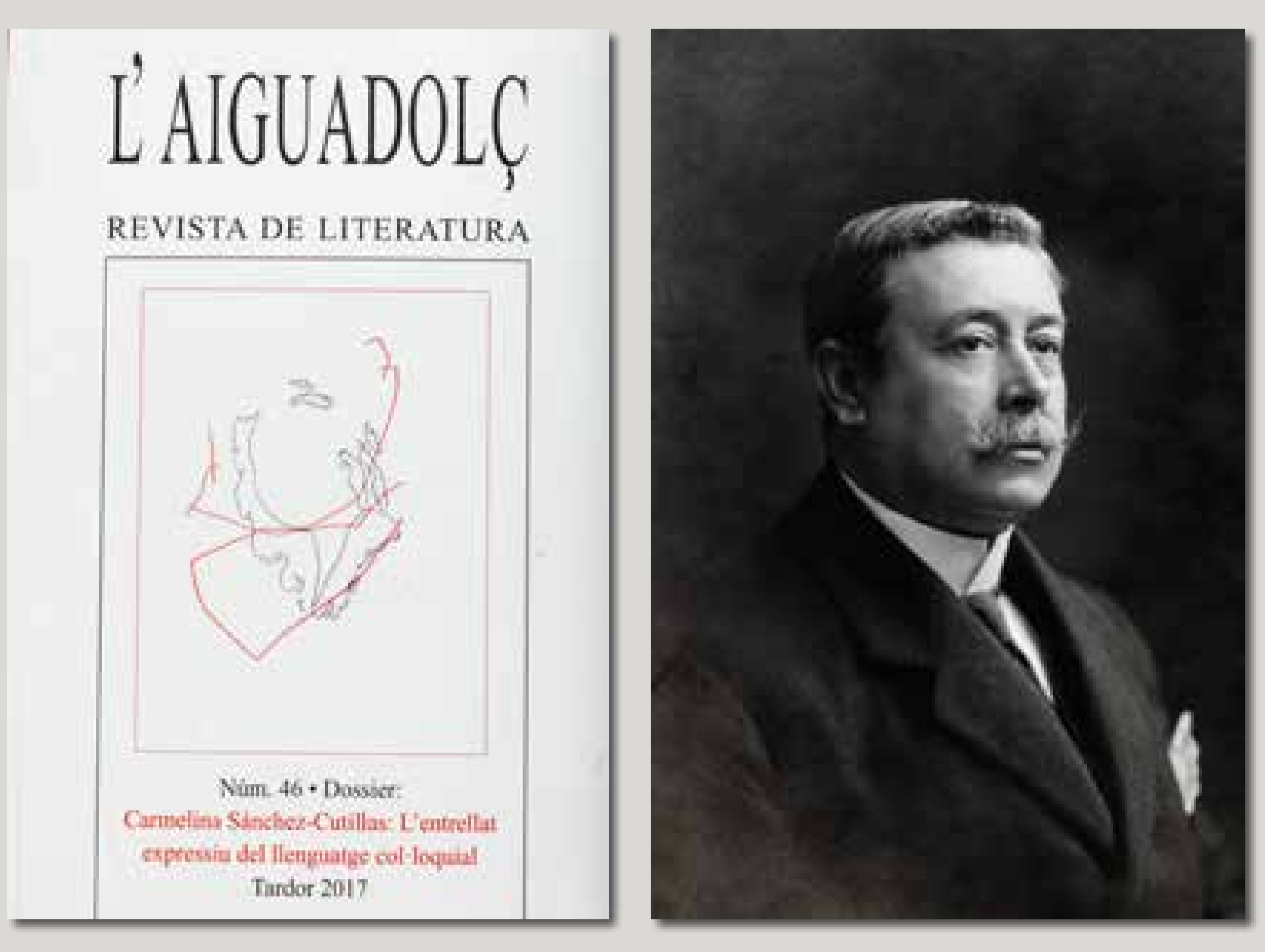
Carmelina Sánchez-Cutillas va publicar tota la seua obra de creació literària en valencià. I es va arren- glerar, inequívocament, del costat dels qui, en plena dictadura franquista, van decidir arriscar-se a esti- mar, reivindicar i practicar la diversitat —i la lliber- tat— de les paraules.

L'avi de Carmelina, el folklorista alteà Francesc Martínez i Martínez, va exercir una influència decisiva en la sensibilitat lingüística de l'autora. Un passatge de *Matèria de Bretanya* ho il·lustra expres- sament:

Al meu avi no li va fer gens de gràcia, i deia que era una vergonya que els seus néts no sabien parlar valencià. Del que farien amb els meus germans no m'n recorde, però sobre la meua persona va disposar que aniria a costura perquè, amb el tracte amb les altres xiquetes del poble, pogués adquirir una millor coneixença idiomàtica.

«El cercol i el bassot», *Matèria de Bretanya* (1976)

Ben mirat, qualsevol obra literària és indestriable de les paraules —i de les adherències culturals

que les paraules proposen. En el cas de Carmelina Sánchez-Cutillas, l'aposta per un model de llengua d'aparença senzilla, directa i col·loquialitzant, amb un equilibri modèlic entre la vivacitat oral de l'idioma i la formalitat d'un registre literari culte, representa una veritable fita en el procés de normalització d'un model de llengua literària. En paraules de Josep V. Garcia (2017: 87-88): «la integració d'elements de la narrativa oral o del discurs oral espontani en el discurs literari —escrit i planificat— constitueix un dels artificis estètics més reeixits de *Matèria de Bretanya*».

Sóc Carmelina Sánchez-Cutillas i em coneix prou de gent; però com que els coneguts ja estan assabentats de la meua vida i als altres em sembla que no els interessarà massa, pense que no cal haver d'aparellar el meu "curriculum vitae". A tot açò afegiré que no m'agrada gens parlar de prebendes i oripells —no per una falsa modestia, sinó precisament perquè l'escassetat de títols abat el meu orgull—

I així em presente ara, amb les mans mig buides, aprenent de moltes coses i mestre de cap d'elles; o millor encara, fent meues les paraules de misser Ferran Valentí, aquell humanista del 500 que es descrivia com a "inerudit deixeble dels deixebles".

Pregue, sommege i fins i tot maldic en valencià, però per culpa del destí no vaig néixer a Altes, ni a València, ni a Alacant. Malgrat tant tot, sóc plenament mediterrània.

No puc negar que m'agrada escriure i que tinc alguns llibres publicats. Sé una miqueta de historia i de literatura medievals, però açò deu d'ésser perquè est em trobe més identificada amb aqueixa època que no pas amb aquesta, de la qual estic dramàticament desorientada.

De tant en tant faig un poema; un poema rebel i angoixat.

Estic casada i tinc dues filles i dos fills. I sempre que ho dic em ve al cap el romanç català de N'Escrivaneta: "Petiteta l'han casada / la filla del Carmesí / de tan petita que n'era.....!" ¡Coses!

Estime la mar, el riu i la pluja, l'Aitana i el Puigompana, els ocells i els casos petits i consells. Per això m'atreuen els casos petits i consells "l'estament ciutadà": els dels nobles i el dels generosos i el de la clerecía, no. Estic sempre estic del costat dels vençuts.

Bibliografia
 Josep Vicent Garcia (2017): «L'oralitat en *Matèria de Bretanya*, de Carmelina Sánchez-Cutillas», *L'Aiguadolç*, 46, p. 73-90.

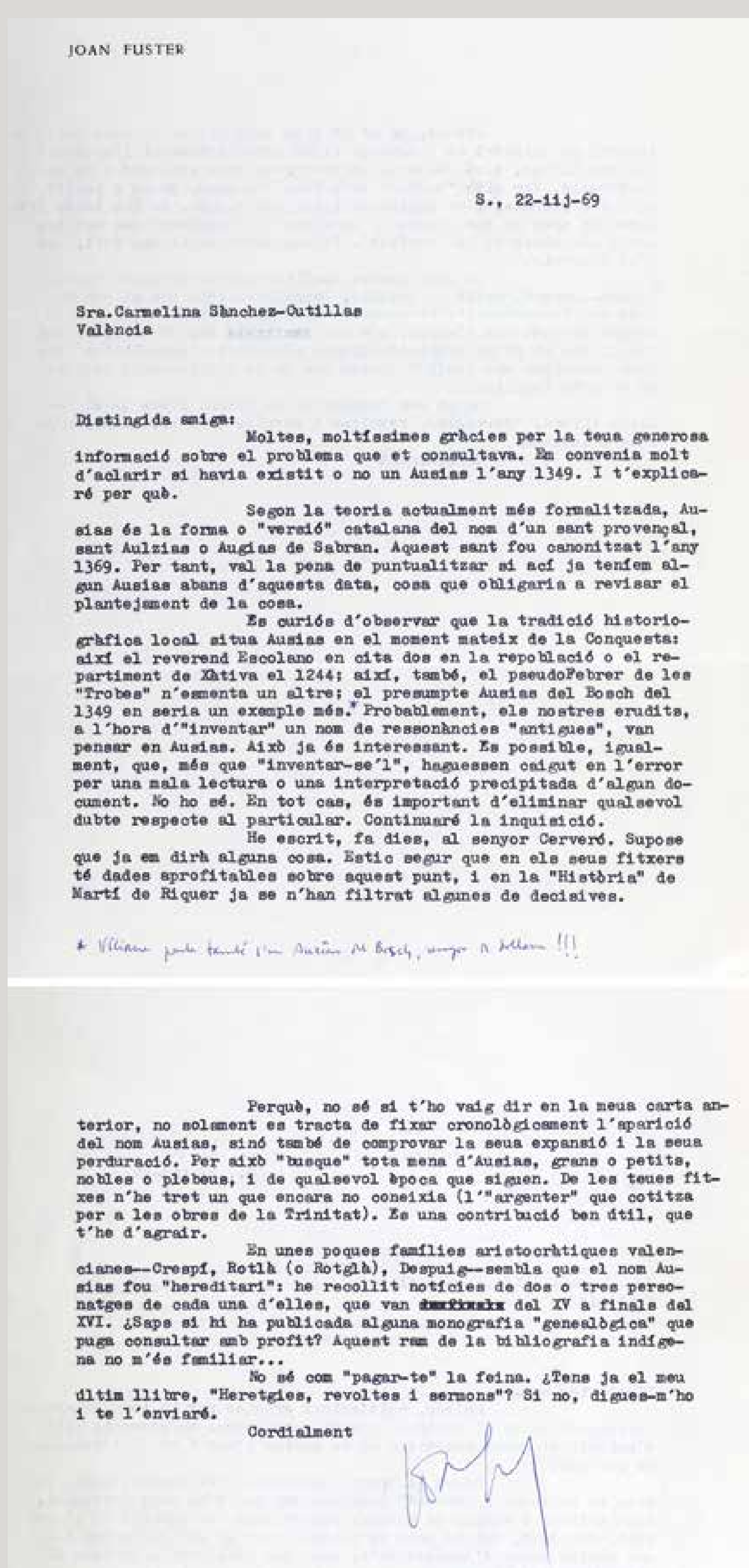

RELACIONS LITERÀRIES

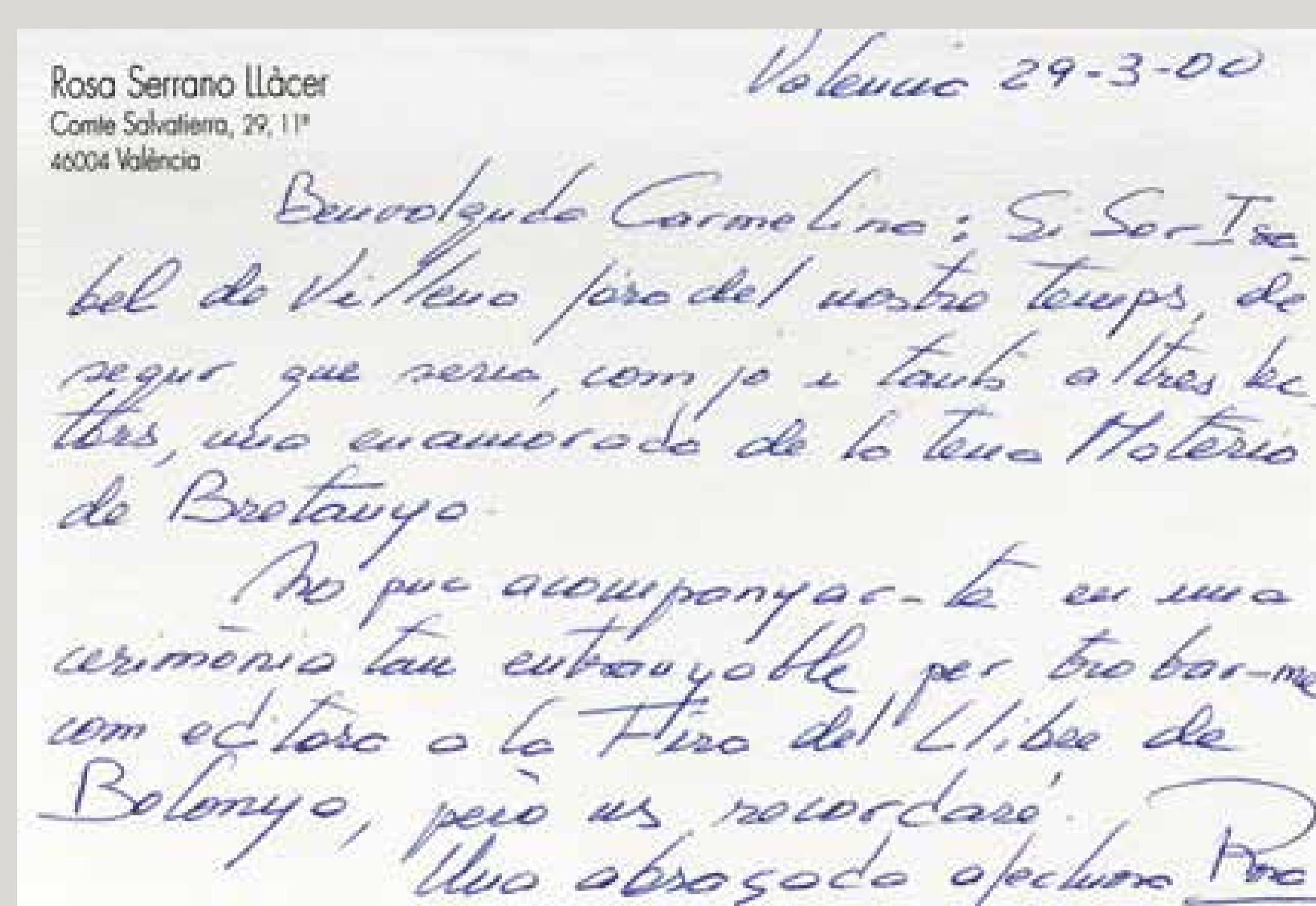
«I així em presente ara, amb les mans mig buides, aprenent de moltes coses i mestre de cap d'elles.»

Carmelina Sánchez-Cutillas, semblança autobiogràfica

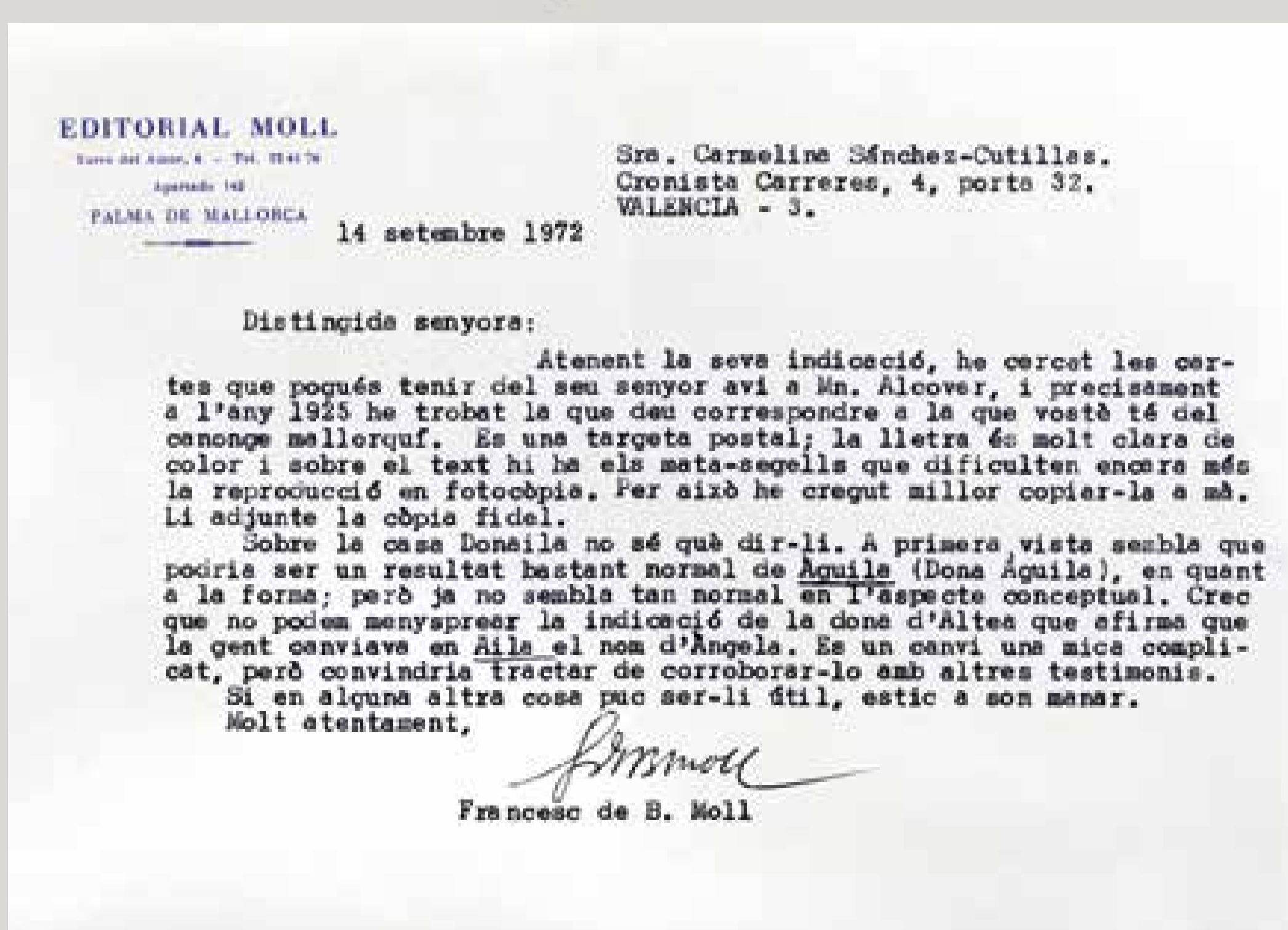
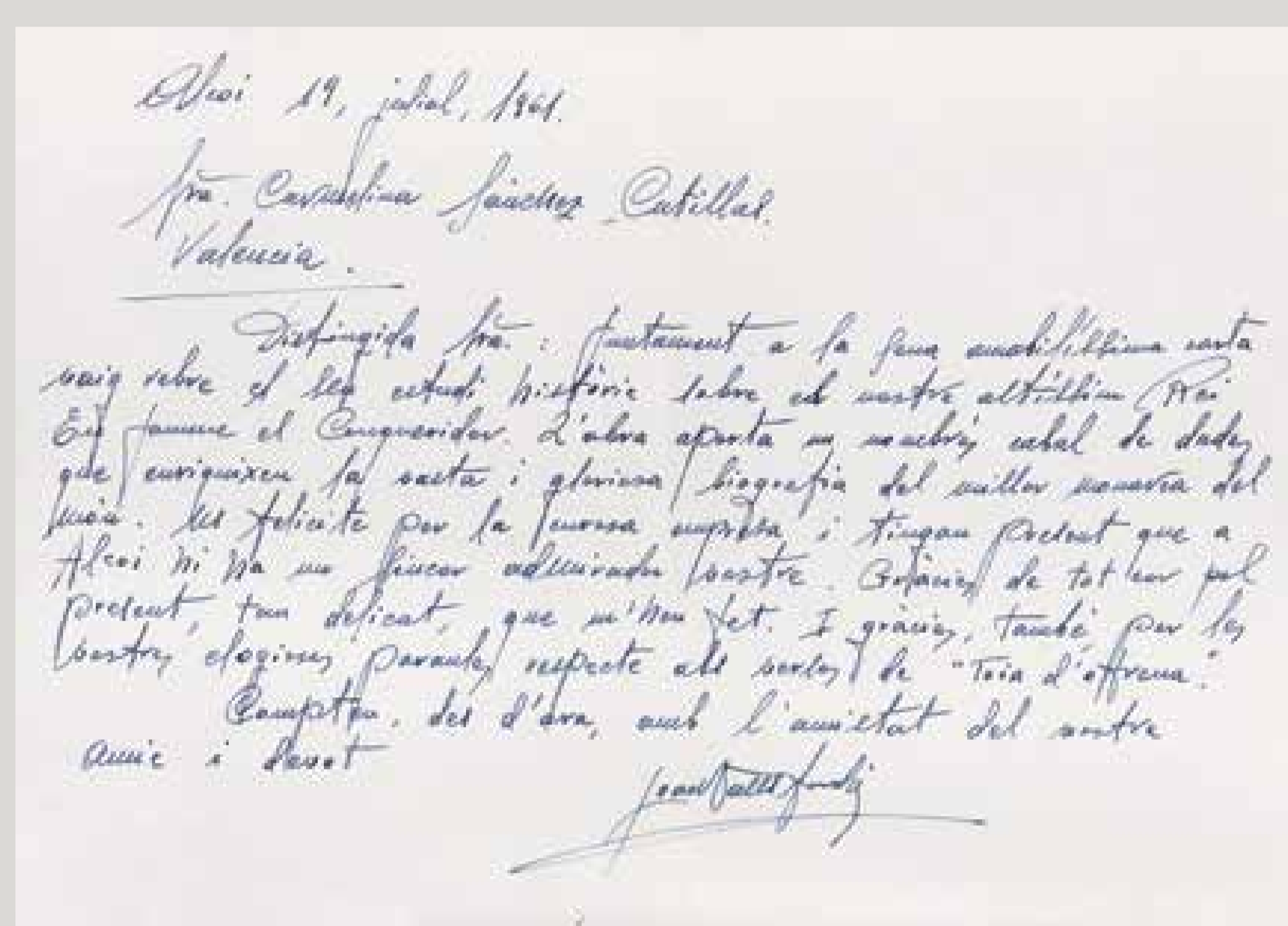

Carmelina Sánchez-Cutillas guanya una gran rellevància en el panorama literari valencià arran de la publicació de *Màteria de Bretanya* (1976), amb un pròleg firmat per l'erudit Pere Maria Orts. Abans d'això, però, Francesc Almela i Vives i Vicent Andrés Estellés li fan els paratextos d'*Un món rebel* (1964) i *Conjugació en primera persona* (1969), respectivament, i en destaquen l'emergència d'una nova veu poètica, intensa i rebel. Manuel Sanchis Guarnier, a més, firma la contraportada de la biografia que l'autora li dedica al seu avi, i destaca la gran erudició i curiositat científica de l'autora.

La documentació sobre les relacions epistolars que Sánchez-Cutillas manté amb persones capdavanteres de la cultura valenciana del moment demostren el seu afany per participar en la (re)construcció d'una llengua i una literatura malmeses per la dictadura.

Entre els noms de referència de Carmelina, destaca la importància de les escriptores Beatriu Civera, Maria Beneyto i Roser Matheu, amb qui contrau una relació de complicitat personal i literària encaminada a construir una genealogia femenina en què emmirallar-se. Segons Maria Lacueva (2019: 347), l'autora hi comparteix «la consciència tant de la seua capacitat per viure de la ploma, encara que no els calguera escriure per mantenir-se econòmicament, com de la projecció social que els donava la seua obra», i l'aposta decidida pel valencià com a llengua literària en un context culturalment i políticament hostil.

Joan Fuster

Enric Soler

Atgües

Federic McHenry

M. Sanchis Guarnier

al senyor Francesc Almela Vives; Cronista de la cultura, poeta, escriptor. El qual, malgrat tot, es va arriscar a fer el meu pròleg. Sempre agraït.

al senyor professor Manuel Sanchis Guarnier, mestre sempre, amic sempre.

Blai Alpera

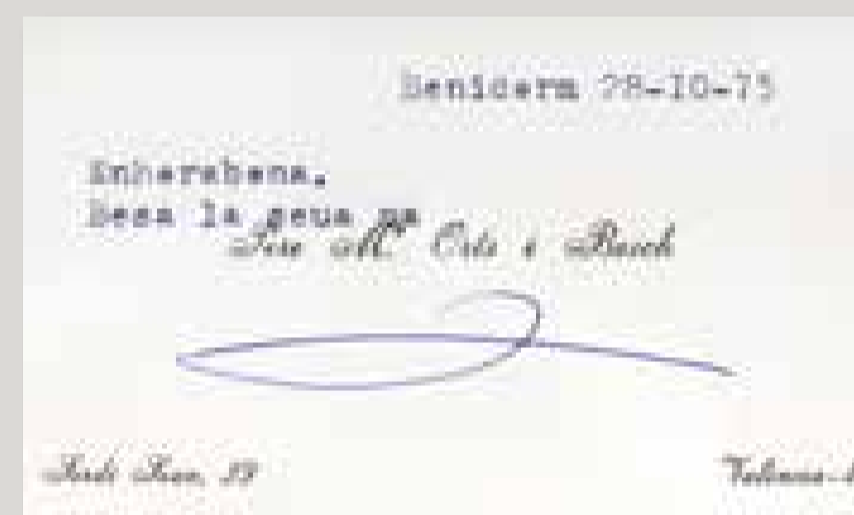
Melao Luis

Marta Domínguez

Maria Beneyto

Beatriz Alcega

Josep Mather i Tallera

Int'larament

Vint anys d'ells.

Un abraç
Carme Miquel

Bibliografia
Maria Lacueva (2019): *Les dones fortes. La narrativa valenciana sota el franquisme*, València, Institució Alfons el Magnànim.

GEOGRAFIA LITERÀRIA

La mar vivia a una badia molt gran. Un dels cantons d'aquella badia que era la casa de la mar s'anomenava la Punta de l'Albir i l'altre cantó el Morro de Toix, i cap al racó de l'Olla suraven els crestallets de la Illeta i de l'Illot. L'Aitana i el Puigcampana eren dues muntanyes punxegudes i migjornenques, que de tant de mirar-se l'aigua se n'havien tornat blaves.

«Entre Cap Negret i el poble», *Matèria de Bretanya* (1976)

En el suggeridor inici de *Matèria de Bretanya* Carmelina Sánchez-Cutillas fixa, amb la força atàvica dels topònims, les coordenades geogràfiques de l'univers vital que insistentment descriurà i recrearà en la seua obra literària: Altea, «la casa de la mar».

La seqüència inicial continua amb una descripció de la serra de Bèrnia, que culmina amb una comparació sorprenent:

Fent frontera entre el nostre terme i els de Calp i de Benissa s'alçava la serra Bèrnia; una frontera de color de pàmpols daurats i de tardor que neixia al coll del Mascarat i arribava a la Vall de Tàrbena, i estava tota voltada de tossals apegats a les seues faldes com cadells mamant de la mare.

«Entre Cap Negret i el poble», *Matèria de Bretanya* (1976)

La identificació entre els tossals de la serra de Bèrnia i una ventrada de «cadells mamant de la mare» mostra que la literatura no solament és útil per a viure, dins de la que tenim, altres vides de propina: ans també per a conceptualitzar, interioritzar i dotar de significats la mateixa realitat que ens envolta. Fet i fet, ningú que haja admirat mai els peculiars relleus de la serra de Bèrnia des d'Altea no podrà tornar a contemplar la mítica muntanya de la Marina sense projectar-hi, inevitablement, la poètica i vivificadora imatge de Carmelina.

«Soc plenament mediterrània»

Carmelina Sánchez-Cutillas, semblança autobiogràfica

